

АКТУАЛЬНО > с. 3

**«ВІЙНА. ДОКУМЕНТ.
ПАМ'ЯТЬ. РІК 41-Й»**

Виставка у Меморіальному комплексі «Національний музей історії Великої Вітчизняної війни 1941–1945 років»

ФЕСТИВАЛЬ > с. 6–7

**«НАС ЗІБРАЛА
МЕЛЬПОМЕНА»**

Огляд з театрального фестивалю «Мельпомена Таврії»

РЕПОРТАЖ > с. 13

**ПРОГУЛЯНКИ
З ВІКТОРОМ
НЕКРАСОВИМ**

с. 10–11

ЧОГО ХОЧЕ ЧОРНИЙ КОЗАК?..

4 820100 930016

Михайло Кулиняк,
міністр культури
України

ШАНОВНІ ДРУЗІ!

Наприкінці червня в Україні відбудеться свято хорового мистецтва.

Маю за честь привітати всіх із урочистим відкриттям Другого міжнародного хорового конкурсу імені Павла Муравського.

Павло Муравський – взірць самовідданого служіння рідному народові, збереження й примноження його унікального духовного надбання – українського хорового співу.

Маєстро Муравський – людина, яка володіє унікальною методикою природно-акапельного співу на основі української народної традиції хороспіву.

Понад сорок років Павло Іванович очолював хор студентів диригентсько-хорового факультету Київської консерваторії (нині – Національна музична академія імені П. Чайковського). Під його орудою той не лише виконував функцію навчального колективу, а й проводив гастрольну діяльність.

Муравський – людина-легенда, його талант цілком реальний і, водночас, – незбагненний. А що вже казати про його внесок у розвиток вітчизняної хорової культури, у підготовку хорових диригентів високого рівня! Не сотні навіть, тисячі професійних музикантів-хормейстерів, співаків, діячів культури називають себе учнями Маєстро з гордістю.

Не дивно, що саме ця людина керувала головними, найпомітнішими у масштабах держави хоровими колективами. І, як кажуть, саме під її орудою такі перлини вітчизняної сцени, як «Трембіта», «Думка», хори Українського радіо та Київської консерваторії стали найкращими. Майстерність цих колективів цілком відповідає академічним взірцям світової хорової музики. І це – пряма заслуга Павла Муравського, який і сьогодні, у свої 97 років, залишається у мистецьких лавах.

Завдяки Міжнародному хоровому конкурсу імені Муравського Україна отримала нагоду проводити обмін творчими здобутками, популяризувати вітчизняну хорову культуру в світі, ознайомлюватись із взірцевими творами української та зарубіжної класичної музики XVI–XX ст.

Від себе особисто бажаю всім учасникам конкурсу докладати зусиль, аби досягти омріяних творчих успіхів. Вони обов'язково стануть у нагоді слухачам, усьому суспільству, бо хорова мистецтво має величезний вплив на виховання, підвищення культури. Пісня збагачує душу людини.

ІНФОРМАЦІЯ ЩОДО ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД ТЕНДЕРНИХ ПРОЦЕДУР ОКРЕМИХ ТОВАРІВ ТА ПОСЛУГ У СФЕРІ КУЛЬТУРИ

Прес-служба Міністерства культури отримала запити ЗМІ з проханням надати обґрунтування необхідності звільнення від тендерних процедур окремих товарів та послуг, перелік яких вказано у Законі України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань державних закупівель», ухваленого Верховною Радою 17 травня цього року та заведеного Президентом України 17 червня.

У відповідь на журналістські звернення надаємо наступну інформацію.

Після набрання чинності у липні 2010 року Закону України «Про здійснення державних закупівель» до Міністерства культури надійшли численні звернення від закладів культури, які знаходяться в сфері управління Міністерства, стосовно проблем із застосуванням норм цього закону, які виникають в процесі господарської діяльності. Міністерство культури проаналізувало та узагальнило ці звернення, після чого направило до Міністерства економічного розвитку і торгівлі на погодження пропозиції до проекту Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань державних закупівель»:

У пропозиціях Міністерства культури, зокрема, йшлося про виведення з-під сфери дії Закону «Про здійснення державних закупівель»:

- товарів і послуг, які безпосередньо закуповуються для проведення гастрольних заходів творчих колективів та виконавців, а також культурно-мистецьких та туристичних заходів і фестивалів, що мають суспільно-політичне, культурне або історичне значення, терміновість і доцільність проведення яких визначаються за дорученням Адміністрації Президента України чи Кабінету Міністрів України;

- закупівлі кормів для циркових тварин;

- товарів і послуг для створення нових постановок (концертів), виготовлення (створення) вихідних фільмових матеріалів, аудіовізуальних творів.

Для обґрунтування своїх пропозицій Міністерство культури надало такі аргументи.

Закупівля товарів і послуг безпосередньо для проведення гастроль тварин творчих колективів та виконавців відбувається оперативно, оскільки програми і кошториси гастроль формуються перед їх початком. Тому організатори гастроль не мають можливості повністю витримати процедуру державної закупівлі у терміни, передбачені законом. Те ж стосується і офіційних заходів: програма офіційних закордонних делегацій, яка передбачає і проведення культурно-мистецьких заходів, остаточно затверджується лише за тиждень до прибуття делегації.

Необхідність звільнення від тендерної процедури закупівлі кормів для циркових тварин обґрунтовується специфікою роботи циркових артистів, які все своє творче життя знаходяться в стані гастроль, постійно переїжджаючи разом із тваринами від одного місця гастроль до іншого, включаючи виїзди за межі України. Організаційні показники кормів та специфічні раціони циркових тварин повинні відповідати вимогам якості та безпеки здоров'я циркових тварин, що унеможлиблює проведення тендерних процедур при закупівлі кормів по річному плану в конкретному регіоні (іншими словами, продукція має бути свіжою). Крім того, в практиці прокату циркових програм нерідко виникають обставини, які вимагають в оперативному порядку міняти раціон циркових тварин у зв'язку з їхніми хворобами, епідеміями та з інших причин, а це призводить до термінової закупівлі іншої продукції в іншого постачальника, тобто, до припинення дії попередніх договорів та укладення нових договорів на постачання.

Виготовлення (створення) нових постановок (концертів), вихідних фільмових матеріалів, аудіовізуальних творів пов'язано виключно із захистом авторського права. Визначення проектів, які будуть здійснюватися за державні кошти, проходить через конкурсний відбір та затверджується рішенням Міністерства культури, отже, твори закуповуються в одного учасника тендерних процедур, оскільки майнові інтелектуальні права на твір належать його власнику згідно із Законом «Про авторське право та суміжні права».

Неврахування зазначених пропозицій Міністерства культури мало б негативні наслідки, оскільки в окремих випадках тендерні процедури перешкоджають повноцінній діяльності творчих колективів та митців.

УХВАЛЕНО ОСНОВУ КОНЦЕПЦІЇ РОЗВИТКУ «МИСТЕЦЬКОГО АРСЕНАЛУ»

У «Мистецькому Арсеналі» відбулося перше засідання Ради з питань розвитку Національного культурно-мистецького та музейного комплексу «Мистецький Арсенал».

Засідання відкрили співголови ради Президент України 2005–2010 рр. Віктор Ющенко та міністр культури України Михайло Кулиняк. У своїх промовах вони підкреслили, що настав час ухвалювати рішення і робити чіткі кроки у справі

розбудови майбутнього музею. Саме «Мистецький Арсенал», за словами Віктора Ющенка, є одним із значних проектів, що символізують Україну в третьому тисячолітті.

До розгляду членам ради була запропонована загальна концепція стратегії розвитку Національного культурно-мистецького та музейного комплексу «Мистецький Арсенал». У нараді взяли участь науковці, які створювали платформу для концепції: академік НАНУ, філософ Мирослав Попович, професор історії, завідувач кафедри історії Києво-Могилянської академії Наталія Яковенко, директор Національного інституту стратегічних досліджень Андрій Єрмолаєв, головний архітектор Києва Сергій Целовальник та інші.

Попри дискусійні моменти у полеміці, учасники засідання дійшли згоди, що «Мистецький Арсенал» як музей сучасного інноваційного формату повинен гармонійно поєднувати виставкову діяльність, освітню та навчальну функцію, функцію збереження, реставрації та примноження національної культурної спадщини. Запропоновану концепцію прийнято за основу стратегічного розвитку, до неї будуть зібрані й опрацьовані коментарі та побажання.

ПАРЛАМЕНТ СТАВ НА ЗАХИСТ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

Верховна Рада України прийняла за основу проект закону «Про національний культурний продукт», в якому пропонується врегулювати питання створення, сертифікації, розповсюдження та споживання національного культурного продукту та надання державної підтримки національним культурно-мистецьким програмам.

Проект спрямований на збереження та розвиток національної культурної традиції, формування міцної національної ідентичності громадян України засобами культури і мистецтва, що слугуватиме консолідації українського суспільства. Ухвалення цього документа сприяє забезпеченню розвитку національних культурних індустрій, належної присутності національного культурного продукту на вітчизняному ринку та в культурному споживанні людей і цілісності національного інформаційно-культурного простору.

Законопроектом визначаються кілька напрямків (стратегічних завдань) щодо державної підтримки національного культурного продукту, а саме:

- підтримка авторів, що створюють національні твори, виробників національного культурного продукту, національних каналів культурної комунікації;
- забезпечення доступу споживачів до національного культурного продукту;
- просування національного культурного продукту в Україні та за кордоном.

«ВІЙНА. ДОКУМЕНТ. ПАМ'ЯТЬ. РІК 41-Й»

До 70-річчя початку Великої Вітчизняної війни Меморіальним комплексом «Національний музей історії Великої Вітчизняної війни 1941–1945 років» та Державною архівною службою України підготовлено та відкрито виставку «Війна. Документ. Пам'ять. Рік 41-й». Це четвертий захід спільного проекту Державної архівної служби України та Меморіального комплексу

Уперше за 70 років на одній виставці сконцентровано великий масив документів 1941 року (близько 400 одиниць) із центральних, обласних та міських архівів України, фондів Національного музею історії Великої Вітчизняної війни, архівів Російської Федерації, Служби зовнішньої розвідки України, Чернігівського обласного історичного музею ім. В. Тарновського. Виставку структуровано в тематичні розділи, що крок за кроком відтворюють сповнені трагічного героїзму події перших днів і місяців війни.

Серед представлених документів: рукописний текст Заяви радянського уряду в зв'язку з віроломним нападом фашистської Німеччини на Радянський Союз, затвержені Політбюро ЦК ВКП(б) Укази Президії Верховної Ради СРСР, постанови з «Окремої папки» до протоколу засідання Політбюро ЦК КП(б)У 1941 року, розсекречені документи 1941 року, що донедавна зберігалися в архіві зовнішньої розвідки України.

До уваги відвідувачів виставки представлять свідчення пересічних громадян із листів, щоденникових записів. Серед них щоденники прикордонника майора К. П. Сілуанова, партизанського ватажка двічі Героя Радянського Союзу С. А. Ковпака, військовополоненого Г. З. Шершака, оstarбайтера А. О. Улановської та багатьох інших учасників трагічних подій початкового періоду війни.

В основі виставки «Голоси з минулого» – епістолярна колекція «Непрочитані листи 41-го». 1208 листів, датованих червнем-липнем 1941 р., було вивезено нацистами з м. Кам'янець-Подільський до Відня. Через 70 років, завдяки реституційним процесам, колекція повернулася в Україну і передана до Меморіалу.

Презентована виставка – це своєрідний звіт науковців музею про дослідницько-пошукову роботу з унікальною колекцією. Якими шляхами йшов пошук родичів, як вручали копії листів понад 400 родинам, які військові частини (радянські і

противника) дислокувалися поблизу Кам'янця, хто були ті нацисти, які, не усвідомлюючи, врятували поштовою кореспонденцією від воєнного вогню – про все це та інше розповідається на виставці.

Виставка є складовою виставкового проекту «Війна. Документ. Пам'ять. Рік 41-й», що загалом об'єднує понад 1000 музейних предметів.

22 червня до Дня скорботи і вшанування пам'яті жертв війни в Україні та 70-річчя початку Великої Вітчизняної війни спільно з Посольством Російської Федерації в Україні музей представив виставу «Ты помнишь, Алеша...» Київської академічної майстерні театрального мистецтва «Сузір'я». Актори грали у приміщенні головної експозиції меморіального комплексу.

МІРТАЛА ПИЛИПЕНКО ПОДАРУВАЛА УКРАЇНІ КОЛЕКЦІЮ СВОЇХ СКУЛЬПТУР

У Музеї історії Національного університету «Острозька академія» відбулася урочиста презентація колекції авторських творів, подарованих визначним скульптором, громадянином США українського походження Мірталю Пилипенко. Вартість переданої колекції, за найскромнішими оцінками експертів, становить близько 70 тисяч доларів США.

У відкритті виставки взяли участь ректор Національного університету «Острозька академія», доктор психологічних наук, професор, академік Міжнародної Слов'янської Академії Наук та Академії наук вищої школи України, ветеран праці, Герой України Ігор Пасічник, директор Інституту досліджень української діаспори Університету Алла Атаманенко, директор Музею історії Острозької академії Анастасія Хеленюк, відповідальні працівники Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, керівництво Острозької міської ради, Рівненської обласної державної адміністрації, представники Національної спілки письменників України, культурних та наукових установ і організацій Рівненщини. Від імені Міністерства культури України до присутніх звернувся голова Державної служби контролю за переміщенням культурних цінностей через державний кордон України Юрій Савчук. Він зазначив, що повернені скульптури стануть частиною духовної скарбниці України, окрасою експозицій українських музеїв.

«Це цінності, створені нашими співвітчизниками, які в силу різних обставин та за різних часів опинилися в еміграції та пройшли нелегкий шлях творчого становлення, які жили і живуть, працювали і

працюють, здобули і продовжують здобувати фахове визнання поза межами Батьківщини, але, ставши відомими в цілому світі, не забувають свого українського походження, є національно свідомими і патріотично налаштованими. Україна, зримо чи незримо, присутня у більшості їх мистецьких творів, і хоча їх возвеличив чужоземний світ, всі вони пов'язані з Батьківщиною єдиним творчим підмурком», – додав він.

У ході презентації Юрій Савчук зачитав вітального листа організаторам та гостям виставки від міністра культури України Михайла Кулиняка. Він висловив вдячність усім, хто доклали зусиль для відкриття чергової персональної виставки знаної у всьому світі українки Міртали Пилипенко, та виказав окрему щиросердну подяку мисткині: «Переконаний, що сьогоднішня виставка Міртали – справедлива данина силі її таланту, оригінальності мислення як людини, скульптора і поетеси, свідчення духовної єдності світового українства, яка дасть новий імпульс зміцненню національної самосвідомості, відродженню першоджерел духовної самобутності, величі українства, його високої ролі і значення в контексті розвитку світової культури».

Під час відкриття виставки відбулася урочиста церемонія підписання акта приймання-передачі між Державною службою контролю за переміщенням культурних цінностей (голова Юрій Савчук) та Національним університетом «Острозька академія» (ректор Ігор Пасічник).

НОВІТНІ СПРЯМУВАННЯ

У виставковій залі Інституту проблем сучасного мистецтва Національної академії мистецтв України відкрилася IV всеукраїнська виставка «Новітні спрямування», організаторами якої є Дирекція художніх ви-

ставок України, Інститут проблем сучасного мистецтва та Міністерство культури України.

Концепція цього річної експозиції представлена як «Коллективні сновидіння». Дослідити проблему впливу соціальних утопій на мистецтво та суспільне життя є основною метою заходу. Серед актуальних тем: аналіз перспектив міжкультурної комунікації та конструктивних ініціатив на геополітичному та локальному рівні, а також готовність суспільства приєднатись і підтримати модернізацію всіх сфер життя.

Участь у проекті взяли молоді українські художники Роман Мінін, Гамлет Зінковський, Андрій Сидоренко, Станіслав Волязловський, Анатолій Белов тощо. В експозиції виставки представлені понад 100 робіт живопису, графіки, відео-, фото- та просторових інсталяцій, land-, street-art та ready-made.

ЗНАЙОМТЕСЯ – «ОБЛИЧЧЯ УКРАЇНИ»

У Київському міському Будинку вчителя Українська конфедерація журналістів та Український видавничий консорціум презентували довідник «Обличчя України. Імена. Портрети. Долі». До ілюстрованого

видання ввійшли біографічні довідки та фото близько 300 найвідоміших співвітчизників, які досягли успіху в різних сферах діяльності. Зокрема, з книги можна дізнатися про життя та заслуги діячів культури, якими пишаємося, – Героїв України Анатолія Авдієвського, Олександра Білаша, Раїси Кириченко, Євгенії Мірошниченко, Василя Зінкевича та багатьох інших гідних особистостей.

Показати своє мистецтво, а також отримати у подарунок книгу й диплом зібрався чималий гурт достойників, які потрапили на сторінки сувенірного видання: народні артисти країни Герой України Дмитро Гнатюк, Віктор Шпортко та Андрій Демиденко, заслужені артисти України Камалія, Анатолій Гнатюк, Іван Красовський та інші.

Світлана СОКОЛОВА
Фото авторки

ПАМ'ЯТКИ ГЛУХОВА ВІДРЕСТАВРУЮТЬ

Кабінет міністрів України схвалив концепцію державної цільової програми «Збереження культурної спадщини і розвитку туристичної інфраструктури м. Глухів Сумської області на 2012-2016 роки». Про це повідомляє прес-служба уряду.

У Глухові нараховують 52 пам'ятки містобудування і архітектури, історії і монументального мистецтва, місто внесене до переліку історичних населених місць України. Інтенсивна господарська експлуатація території, збільшення транспортного навантаження на історичну частину негативно впливає на технічний стан старовинних споруд.

За оцінкою розробника проекту концепції держпрограми – Сумської облдержадміністрації – загальний орієнтовний обсяг фінансування програми складає 93,7 млн грн. Із них за рахунок державного бюджету – 85,9 млн грн, місцевого – 2 млн грн, інших джерел – 5,8 млн грн.

Сьогодні і майбуття Національного Києво-Печерського історико-культурного заповідника

16 червня 2011 р. у Центрі пам'ятокзнавства Національної академії наук України і Українського товариства охорони пам'яток історії та культури відкрилася Міжнародна наукова конференція «Православ'я – цивілізаційний стрижень слов'янського світу». Її організаторами виступили Інститут археології НАН України, Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Кураса НАН України, Національний Києво-Печерський історико-культурний заповідник, Українське товариство охорони пам'яток історії та культури, Київська духовна академія і семінарія УПЦ

У роботі конференції взяли участь близько 40 відомих вчених – археологів, істориків, політологів, філологів та богословів з України, Росії, Сербії та Молдови. Особливу увагу було приділено питанням використання і контролю за станом збереження пам'яток архітектури культурного призначення. Наша газета пропонує ознайомитися із текстом доповіді генерального директора Національного Києво-Печерського історико-культурного заповідника Марини Громової «Охорона та збереження християнської культурної спадщини в Україні на сучасному етапі. (На прикладі архітектурного ансамблю Національного Києво-Печерського історико-культурного заповідника)».

Початок ХХІ століття ознаменувався значним зростанням уваги світової спільноти до проблем збереження і дослідження матеріальної спадщини культурного призначення. Останнім часом неодноразово за ініціативи міжнародних організацій проводились різноманітні конференції та семінари, присвячені саме цій темі. Серед таких заходів, що проходили під егідою ЮНЕСКО, можна згадати Рим 2003 «Збереження існуючої релігійної спадщини» та Київ 2010 «Роль релігійних громад в управлінні об'єктами всесвітньої спадщини». Координатором проведення та активним учасником останнього був Національний Києво-Печерський історико-культурний заповідник. Ці міжнародні наукові та науково-практичні зібрання виявили нагальну необхідність у співпраці та діалозі світських та церковних інституцій у справі охорони та збереження культурної матеріальної спадщини.

Для нашої країни нагальною є проблема збереження православних нерухомих пам'яток культурного призначення. Серед них одним із найвизначніших є архітектурний ансамбль Києво-Печерської лаври. Це унікальний монастирський комплекс, який увібрав у себе пам'ятки від ХІ до початку ХХ століття: від давньоруської доби до раннього модерну. Він є не тільки неперевершеним зразком будівельного генію українського народу, але й, водночас, духовною святиною для всього православного світу. Питання охорони та збереження цього унікального архітектурного комплексу держава поклала на Національний Києво-Печерський

історико-культурний заповідник, який цього року святкує своє 85-річчя. З перших днів заснування заповідника його головним завданням є охорона, збереження, вивчення та популяризація пам'яток Києво-Печерської Лаври.

На жаль, протягом останніх десятиліть ситуація з фінансуванням потреб на пам'яткоохоронні заходи залишала бажати кращого. Це призвело до різкого погіршення стану пам'яток заповідника. Ряд об'єктів культурної спадщини доведені до аварійного стану. Зокрема, невідкладних ремонтно-реставраційних робіт потребують Дзвіниця Успенського собору, Трапезна, Келії соборних старців (корпус № 4), Підпірна стіна Верхньої Лаври.

Тому з весни 2010 року розпочалася активна робота з наведення належного ладу у пам'яткоохоронній діяльності заповідника.

У 2010 році завдяки увазі Уряду було цілеспрямовано виділено 36,5 млн гривень Міністерству культури і туризму України за бюджетною програмою 1801210 «Відтворення інтер'єру Успенського собору, проведення протизсувних заходів, протиаварійних робіт, ремонт та реставрація пам'яток Національного Києво-Печерського історико-культурного заповідника». За рахунок цих коштів було:

- продовжено роботи з відтворення інтер'єру Успенського собору;
- розроблено комплексний проект реставрації та виконання протиаварійних і невідкладних ремонтно-реставраційних робіт на Дзвіниці Успенського собору;
- завершено реставрацію Келій соборних старців (корпус № 3);
- розпочато роботи з реставрації Келій соборних старців (корпус № 4);
- з метою забезпечення виконання реставраційних робіт на пам'ятках, які знаходяться в незадовільному стані, розроблено науково-проектну документацію на об'єкти, розташовані в межах центральної площі Верхньої Лаври, а саме: Трапезній, Кухні Трапезної палати, підпірній стіні Верхньої Лаври (з територією Оглядного майданчика), Церкви над економічною брамою, Південної башти та благоустрою території.

Слід зазначити, що значний обсяг ремонтно-реставраційних робіт виконано Свято-Успенською Києво-Печерською Лаврою з залученням спонсорських коштів, а також заповідником, який частину ремонтних робіт виконував власними силами.

Міністр культури України Михайло Кулиняк, генеральний директор Національного Києво-Печерського історико-культурного заповідника Марина Громова, Предстоятель Української Православної Церкви і всієї України Володимир

В поточному 2011 році, в разі виділення відповідних коштів, Національним Києво-Печерським історико-культурним заповідником планується: продовжити роботи на Успенському соборі, завершити реставраційні роботи на Дзвіниці Успенського собору, реставрувати фасади Трапезної церкви з палатою, завершити реставрацію Келій соборних старців (корпус № 4).

При цьому важливим кроком для реалізації пам'яткоохоронних заходів є перспективне планування. Тому наприкінці 2010 р. Вченою радою заповідника була розглянута та схвалена «Концепція Генерального плану розвитку Національного Києво-Печерського історико-культурного заповідника», розроблена співробітниками Науково-дослідного інституту пам'яткоохоронних досліджень.

Нагальна актуальність подібної розробки зумовлювалась як проблемами розвитку заповідника, так і його розташуванням в центральній частині міста, наступальна динаміка якого може нести загрозу цілісності ансамблю. Це типова проблемна ситуація для українських пам'яток культурного призначення – зберегти їх у автентичному вигляді та убезпечити від наступу сучасної урбанізації.

До Концепції Генерального плану увійшли розробки, присвячені режиму використання та заходам по збереженню пам'яток. При цьому проект функціонального зонування був розроблений з урахуванням перспективи розвитку заповідника та Свято-Успенської Києво-Печерської Лаври.

Саме тому Концепцію було погоджено з намісником Свято-Успенської Києво-Печерської Лаври, митрополитом Вишгородським та Чорнобильським Павлом.

На основі Концепції в майбутньому буде розроблено деталізований «План організації території Національного Києво-Печерського

історико-культурного заповідника». Саме цей документ надасть нового імпульсу в розвитку як заповідника, так і Свято-Успенської Києво-Печерської Лаври.

Зважаючи на положення Концепції, колектив заповідника великі та відповідальні роботи планує і на наступні роки. Зокрема, у 2012 році за рахунок бюджетних коштів планується проведення реставраційних робіт відповідно до розробленої науково-проектної документації на суму понад 75 млн грн.

Крім того, на наступний рік передбачається проведення проектних робіт та робіт з реконструкції інженерних мереж Верхньої Лаври, які знаходяться в незадовільному стані та проведення робіт з благоустрою території заповідника.

Тоді ж буде розроблено проект організації території історико-культурного заповідника відповідно до вимог Закону України «Про охорону культурної спадщини» та на виконання Державної цільової програми розвитку земельних відносин в Україні на період до 2020 року.

Попереду нас чекає велика робота. Ми впевнені, що наша праця буде плідною і принесе позитивні результати. Адже на сьогодні нам в допомозі розуміння наших проблем з боку церковних організацій України, Української Православної Церкви. Тільки спільний пошук шляхів вирішення питань реставрації, збереження та вивчення пам'яток християнської культурної спадщини, тільки тісна, злагоджена співпраця з урахуванням специфіки інтересів держави та релігійних організацій допоможуть зберегти та передати наступним поколінням безцінне національне культурне надбання.

М. ГРОМОВА
генеральний директор
Національного Києво-Печерського
історико-культурного заповідника

Судний день для синагог, або Хто в домі хазяїн

Ця унікальна історична будівля досі стоїть занедбаною. Вже не лунає звук молитов, не виголошують заповітних Десять Заповідей. Минулося. З усіх сакральних споруд України найбільше не поталанило, мабуть, синагогам. За радянських часів більшість із них були вщент знищені. Сумна доля спіткала і легендарну Дрогобицьку синагогу

Про значення будівлі Дрогобицької синагоги, свого часу однієї з найбільших у Східній Європі, я вперше дізналась, перебуваючи в Ізраїлі. У Національному Музеї Тель-Авіва зберігається реліквія єврейського мистецтва – молитва в Судний день у синагозі Дрогобича, яку зобразив унікальний художник, корінний дрогобичанин Маурицій Готліб.

На жаль, про самого Мауриція Готліба, «батька» сучасного єврейського художнього мистецтва, відомого як «єврейський Рембрандт», згадок дуже мало. У Дрогобичі слідів творчості цього знаного в історії Львівщини художника, чий картини експонувались від Ермітажу і Варшавського Національного Музею до Нью-Йоркського Гугенгайма і чий ім'ям названа мальовнича вулиця в Старому Єрусалимі, взагалі не збереглося. Може, ще й тому мене, як дрогобичанку, зачепила історія Хоральної синагоги...

ХОРАЛЬНА СИНАГОГА ЯК ПАМ'ЯТКА АРХІТЕКТУРИ

Дрогобицька синагога збудована 1865 року. Цей храм був найбільшим у Східній Галичині. Відповідно до обмежень, що накладалися католицькою церквою або магістратом, синагоги не мали перевищувати житлових будинків або вражати пишним декором, тож найбільше враження назовні справляли площі таких споруд. Синагоги на Галичині здебіль-

Луцьк (Волинська обл.), синагога кінця XIV ст., має явні оборонні риси, у наш час у ній працює спортивне товариство

шого займали острівне положення в оточенні значно нижчої й біднішої забудови. Ці особливості, а також певні деталі архітектурної побудови, роблять Хоральну синагогу у Дрогобичі подібною до ратуші.

Доля культової споруди переломилася на гірше у фатальному ХХ ст., коли на територію Галичини вступили спочатку комуністи, а потім війська вермахту. Багато євреїв були знищені, а синагога, яку не стало кому доглядати, почала занепадати. Після визволення Дрогобича

Дрогобицька Хоральна синагога

Гусятин (Тернопільська обл.), синагога XVI ст., у радянські часи використовувалася як краєзнавчий музей, за часів незалежності його закрили й споруда пустує. Та, принаймні, будинок у непоганому стані...

радянськими солдатами іудейська святиня, подібно до тисяч християнських храмів, була переобладнана для використання у господарських потребах. Спочатку тут був зосереджений склад солі. З часом пам'ятку архітектури почали використовувати як меблевий магазин. Після повернення Україною довгоочікуваної незалежності святиня була повернута громаді іудеїв. (У Федерації Іудейських Релігійних Організацій України кореспондентці «КіЖ» повідомили, що спочатку Хоральна синагога в Дрогобичі входила до їхнього складу, а нині храм у віданні равина Івано-Франківської області Моше-Лейба Колесника). Проте – насамперед, через суцільне безгрошів'я 1990-х років, – так і залишилися стояти пустою, поступово перетворюючись на руїну. Згодом до порятунку храму долучилися численні єврейські громадські організації – зокрема, виділивши значні кошти на укріплення стін та ремонт даху будівлі. Проте синагога

Ужгород (Закарпатська обл.), синагога початку ХХ ст. У приміщенні працює обласна філармонія

й досі має плачевний вигляд. Через небезпеку «аварійної» споруди для людей вхід до святині зачинений. За даними фахівців, на сьогодні на відновлення пам'ятки потрібно близько 500 тисяч доларів США. І з кожним днем ця сума зростає, адже час до напівзруйнованого храму невблаганний...

Крізь розтрощені вікна навіть незброєним оком можна помітити фрагменти внутрішніх розписів, з яких можна судити, якою величною Хоральна синагога була у часи свого розквіту. Цікавим є і невеликий фронтон на даху споруди, який своїми зовнішніми рисами дещо нагадує скрижалі із десятима заповідями Божими. Невже ця краса і велич справді загине?

Жовква (Львівська обл.), синагога кінця XVII ст., колись була однією з найбільших і найкрасивіших у Європі, зараз потребує реставрації

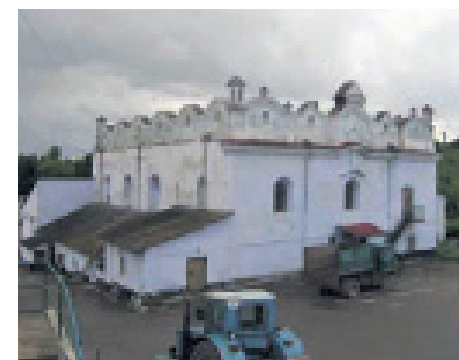
ВІДНОВЛЕННЮ (НЕ) ПІДЛЯГАЄ

Нерухомі пам'ятки єврейської культури в Україні... Надбання ці хоча й належать єврейському народові, безсумнівно, становлять вагомий частку історико-культурної спадщини Української держави. І власне держава несе міжнародно-правову відповідальність за збереження перлин архітектури. Президент України Віктор Янукович пообіцяв ініціювати державну програму з відновлення історичних пам'яток. Вказав і на персональну відповідальність керівників органів влади на місцях за збереження об'єктів національної культурної спадщини. Отже, у Дрогобицькій синагозі, зрештою, з'явився шанс на виживання?..

Якщо вже говорити про пам'ятки єврейської матеріальної культури України в цілому, слід зазначити, що сьогодні можна відродити багато з них. Для цього передовсім потрібно провести опис і систематизацію синагогальної спадщини України та створити теоретичну базу, яка сприятиме реставраційним процесам об'єктів, оголошених національними пам'ятками, і тих, що підлягають актам реституції.

Голова Державної служби з питань національної культурної спадщини Андрій Вінграновський – про збереження об'єктів національної культурної спадщини і, зокрема, про реставрацію пам'яток єврейської матеріальної культури:

– Спеціальної статистики з реставрації таких пам'яток в Україні, на жаль, не ведеться. У разі, якщо відбувається руйнування (знищення)

Шаргород (Вінницька обл.), синагога кінця XVI ст., за часів турецького господарювання на Поділлі була перетворена на мечеть. Сьогодні використовується в господарських потребах

об'єктів національної культурної спадщини, з'ясовують, у чиєму підпорядкуванні перебуває цей об'єкт. А вже потім обговорюють питання, хто саме повинен займатися реставрацією пам'яток.

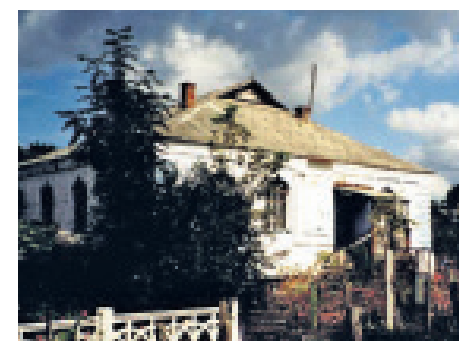
ЗВЕРНУТИ УВАГУ

«КіЖ» провела дослідження та обрала пам'ятки єврейської матеріальної культури України, які ще можна відродити.

Утім, деяким синагогам неймовірно поталанило, і сьогодні вони використовуються у культурних цілях.

На сьогодні лише невелика кількість синагог України повернена релігійним громадам і використовується за своїм прямим призначенням. Шкода, якщо через людську байдужість втрачимо ці унікальні історичні пам'ятки! Коли маємо – не цінимо...

Оксана ГАЙДУК

Голованівськ (Кіровоградська обл.), синагога кінця XIX – початку ХХ ст., тут розташований ветеринарний пункт

«Калігула» А. Камю, м. Рівне

На мистецькій мапі України щорічний Театральний фестиваль «Мельпомена Таврії», який відбувається у сонячному Херсоні, займає особливе місце. Його відрізняє масштаб підняття театральної теми, довершеність організації. А що найсуттєвіше, непересічним є мистецький резонанс, який залишає по собі ця надзвичайно жива і плідна творча акція, автором ідеї та незмінним директором якої залишається генеральний директор Херсонського академічного музично-драматичного театру ім. М. Куліша Олександр Книга. Цьогоріч гості та учасники фестивалю стверджували, що Херсон упевнено перетворюється на театральну столицю України

Отже, в переповненій глядацькій залі Херсонського театру ім. М. Куліша, що є базою Фестивалю, прозвучали слова відомого театального гімну – «Нас збрала Мельпомена, где глядач...» Міжнародний театральний фестиваль «Мельпомена Таврії» розпочався. Господарі, аби уникнути забобонів, визначили його періодичність, як «12+1». За час свого існування Міжнародний театральний фестиваль «Мельпомена Таврії» перетворився на справжнє свято мистецтва для міста, що виріє не тільки на сценічних майданчиках двох херсонських

театрів – імені М. Куліша та лялькового. Під оркестр Мельпомена пройшлася акторським карнавалом головними вулицями Херсона, облаштувала відкриту сцену перед театром на площі. Фестивальна програма була урізноманітнена виставками, гала-концертами, мистецькими ярмарками, екскурсіями, творчим спілкуванням митців-учасників. Окремою важливою сторінкою «Мельпомени Таврії» є й започатковані керівництвом театру ім. М. Куліша Міжнародна конференція режисерів і драматургів та нарада директорів театрів

«Нас збрала

Міністерства культури України, на яких вирішуються важливі організаційні та творчі питання театального життя.

За тиждень у Херсоні було показано рекордну кількість сценічних дійств – 26, їх привезли 24 театри з України, Росії, Білорусі, Молдови, Румунії, Придністров'я. Афіша Фестивалю представила надзвичайно сильні, різноманітні і цікаві, так звані великі вистави, вражаючим було й представництво камерного жанру.

Спробу осмислення сучасного тексту в поєднанні із класичним зробили автори спектаклю «Зізнання у коханні» Кліма (Харківський Центр сучасного мистецтва «Нова сцена»). Катерина Леонова в ролі Актриса надзвичайно переконливо існувала відразу у трьох вимірах – образа, виконавиці і героїні Достоевського. Через образ Настасії Пилипівни, яка прагне розібратися у своїх заплутаних почуттях, – а це думки героїні перед смертю – виконавиця вийшла на узагальнення роздумів про сенс

«Чайка» А. Чехов, м. Мінськ

життя взагалі. А от Сергій Детюк у моновиставі «Все, нарешті!» П. Туріні (Запорізький муніципальний театр-лабораторія «VIE») із подібних роздумів зробив фантазмагоричне дійство, у якому із числом 1000 лунає фінальний постріл персонажа. Відлік останніх хвилин починається з одиниці, і перед глядачем проходять всі події людського буття. Такого оригінального і так схожого на будь-яке інше...

Ще один раз в просторі Фестивалю прозвучало ім'я Федора Достоевського. Херсонський театр ім. М. Куліша на малій сцені показав виставу «Справа №...» за оповіданням «Кроткая». Молода режисерка Владислава Белозоренко зуміла створити атмосферу, в якій щемливе відчуття любові чоловіка до жінки стикається з незрозумілим почуттям жорстокості, і воно врешті-решт приводить до смерті жінки. Актор Сергій Кияшко емоційно і темпераментно передає стан душевного пекла, в яке загнав сам себе його герой.

Вистава «Щуролов» за О. Гріном Київського театру «Вільна сцена» вразила глядачів поєднанням психологічного театру з новітніми технологіями. Персонаж Олександра Форманчука заплутався у тенетах вигадки, фантазмагорії, які перекреслюють реальність. Він існує на тлі вишуканих і вигадливих комп'ютерних картин, що створюються художником безпосередньо у виставі. Враження від них підсилює відчуття потойбічності та ірреальності, в які потрапляє герой.

«Нація» М. Матіос Івано-Франківського українського музидрамтеатру ім. І. Франка вже має мистецький розголос в Україні і за її межами. Сценічне полотно, у якому змальовано страшні події 30–40-х років минулого сторіччя, не залишило байдужими глядачів і у Херсоні. Із паростків душевних і фізичних переживань, перепланих в образ вистави – ляльки-мотанки, символу українського народу, виникає та емоція, заради якої і створена ця вистава. У глядачів народжується відчуття поняття «нація», відчуття її обов'язкової присутності,

«Зізнання в коханні» Клім, м. Харків

«Наталка Полтавка» І. Котляревський, м. Миколаїв

Мельпомена...»

якщо хочемо бути гідними і минулого, і сьогодення.

Прикладом надзвичайно своєрідного способу акторського сценічного існування стала постановка «Каліка з острова Інішмаан» М. МакДонаха Пермського театру «У Моста». Дивовижну історію хлопця-каліки, який не хоче змиритися із несправедливістю долі, виконавці відтворили з винятковою правдоподібністю. Стовідсоткова органічна стала результатом акторських тренінгів, що вирізняють цей колектив.

Режисер Сергій Павлюк був представлений двома серйозними роботами, які він здійснив за межами рідного, херсонського театру. Про якість цих вистав свідчить рішення журі. Вистава «Наталка Полтавка» І. Котляревського Миколаївського українського театру драми і музичної комедії отримала Гран-прі «Мельпомени Таврії», а вистава «Калігула» А. Камю Рівненського українського муздромтеатру відзначена призом за кращу режисуру. В «Наталці Полтавці», вирішеній у стилістиці української автентики, все дійство грається наче обряд традиційного українського весілля. Гучного, веселого, з піснями і танцями, такого, щоб усім селом...

Сценографія відповідна, наче оживає яскравий, пишномовний, чудесний петриківський розпис з обрисами чепурненьких хаток, колодязями, кладкою через річку, місточками, тинами та перелазами. Хрестоматійна історія про бідну Наталку, хитрого Возного, пришелепкуватого Виборного і коханого козака Петра вийшла справжнім гімном українській душі, яка співає завжди, і в горі, і в радості. Колоритні сільські характери ніби вплітаються у вінок слави народу. Цей народ – такий щирий, мудрий, талановитий, гідний поваги, достойний того, аби можна було пишатися своєю українською сутністю. А у виставі «Калігула» С. Павлюк препарував поняття влади як такої. Стосунки Калігули

«Каліка з острова Інішмаан» М. МакДонах, м. Перм

зі своїм народом із допомогою вигадливого і майстерного вибудованого асоціативного ряду режисер спроектував на реалії сьогодення. В сценографічному образі циркової арени, як місця, де відбуваються події, так добре вгадуються метафори фантазмагорії теперішніх реалій. Цирк, та й годі! А манекени, що сидять на лавах амфітеатру, так нагадують новітніх джентльменів, які вправно можуть тільки давити на парламентські кнопки. Розповідь про виконання актором Андрієм Куделею ролі Калігули заслуговує на окрему статтю, бо в розробці та втіленні режисерських завдань актор сягає висот майстерності.

Справжньою родзинкою цього річного фестивалю стала «Чайка» А. Чехова у виконанні Мінського Республіканського театру білоруської драматургії. Виставу зіграли на пленері, в спеціально облаштованому обійсті «Чумацька криниця» під

Херсоном. Над справжнім озером, посеред сосен побудували з дощок сцену, повісили полотняну завісу. Точно за Чеховим, Ніна Зарічна вийшла на неї і промовила слова п'єси Кості Треплева: «Люди, леви, орли та куріпки...» Завдяки навколишній природі вистава дихала справжнім життям, і глядач спостерігав вже не за чеховськими персонажами, а співчував живим людям. І пристрасті тут вирували по-справжньому. А ще поскрипував справжній пісок під плетеними кріслами, на яких сиділи герої, шелестіло гілля, вітер підхоплював папірці оповідання, і вони шурхотіли по землі посеред соснових гілочок... Безтурботні бабки без остраху літали поміж акторами і глядачами, дивуючись такій кількості людей на їхньому озері... Як і зазвичай, раділи життю і сонцю, хіба що злякано здригнулися їхні прозорі крильця, коли в лісі

пролунав постріл... Чи знати їм, що посеред цієї краси, майже ідеальної, може статися лихе? Але ж Чехова не переписати, і «...Костянтин Гаврилович застрелився...»

Давній друг херсонців – Криворізький театр музично-пластичних мистецтв «Академія Руху» привіз на Фестиваль нову роботу – виставу «Прощавай, зброє!» Е. Хемінгуея, де в надзвичайно виразних та емоційних пластичних картинах розповідається про війну, страхіття якої може перемогти лише любов.

Зустрілися херсонці ще з багатьма цікавими персонажами класичної і сучасної драматургії з вистав інших учасників Фестивалю.

«Мельпомена Таврії» розпочала свій другий дванадцятирічний цикл. Цей поступ свідчить про розвиток, творчий пошук. Фестиваль не стоїть на місці, саме в рухові уперед бачать сенс його існування творці «Мельпомени Таврії».

Алла ПІДЛУЖНА

Фото Олександра АНДРЮЩЕНКА,
Ігоря БОЙЧЕНКА

«Фальстаф-шоу» В. Шекспір, м. Ясси

«Все, нарешті!» П. Туріні, м. Запоріжжя

В Україні знімається народне кіно. «Казку про Чорного козака» у вільний від роботи час створює «толока» ентузіастів, професіоналів та аматорів. Про реалізацію неймовірного проекту нашій газеті розповів режисер картини – керівник народної студії «Мальва», директор Державного історико-культурного заповідника «Трипільська культура» Владислав ЧАБАНЮК

– Пане Владиславе, як виникла ідея народного фільму?

– Спочатку, майже 20 років тому, все ж виникла наша «Мальва». Аматорська кіностудія народилася як шкільна кіномастерня, та згодом «подорослішала». За період від 1995 до 2005 рр. ми стали лауреатами 14 всеукраїнських та учасниками 5 міжнародних кінофестивалів, отримали 17 дипломів першого та другого ступенів... Студія «Мальва», хоча й аматорська, може похвалитися створенням вже восьми історичних ігрових костюмованих фільмів. 2003 року Міністерство культури та туризму України навіть замовило стрічку про нашу роботу. Тоді режисер Ганна Яровенко зняла документальну «Кіноманію» про те, як ми в селі з дітьми, бабами та дідами знімали кіно про громадянську війну – «Ойру». До цього часу «Кіноманію» кілька разів на рік крутять на різних телеканалах.

Наші студійці весь час власноруч і костюми шили, і знімали, і монтували. І, зрештою, вирішили: використовуючи вміння й зусилля команди, яку вдалося організувати, та досвід «кінотолоки», вже можна знімати й професійне кіно!

– «Казка про Чорного козака» – це кіно не аматорське, але й не стовідсотково професійне. Тож як його краще атестувати?

– Ми назвали його народним проектом. Бо дійсно, сказати, що воно аматорське, не можна, адже частина людей, долучених до кінотворення, професіонали.

– Про що йдеться у стрічці?

– Фільм знімається за мотивами твору відомого українського казкаря Сашка Лірника (Олександра Власюка) «Про вдову Ганну Шулячку, Чорного козака і страшне закляття». Це мікс героїки, кохання, містики і патріотизму. Він цікавий, динамічний, «кіношний», але не настільки великий за розмірами, щоб його змістом можна було заповнити годинний фільм.

Козацька доба у народному кіно

Драматургію подій, діалоги нових героїв, яких у казці не було, писав я, але, звичайно, все це добряче коригувалося тим же Лірником, а також Іриною Шуст, Ольгою Годованець. На компі в мене вже 14-й варіант сценарію. Опісля всіх переробок вийшла історія жінки на тлі подій, які відбувалися років 400 тому, коли втратити життя було просто: раз – і немає людини. Юна героїня залишається вдовою з дитиною, сенс її життя – у спогадах про минуле щастя. Та от приходять кохання нове, пов'язане з містикою і козацькими чеснотами Чорного козака. Є у фільмі й ревності, заздрощі, підступність, татарські напади... І, звичайно, є «хепі енд».

Стрічка акцентує увагу глядача на тому, що сім'я, продовження роду, самопожертва заради інших – це ті святі речі, на яких базувалося і має базуватися життя усіх людей на землі. Вона показує, що реальне і містичне життя існують паралельно, але нерідко ми не розуміємо, де закінчується одне й починається інше.

– А докладніше про сюжет розповісти можете?

– Ганна, головна героїня, здогадується, що до її обійстя вночі навідується непроханий гість, і через це на її полі, на подвір'ї стаються дива.

Спроби підстергти незнайомця виявляються марними, але допомагає знахарка. Жінка отримує можливість зазирнути у паралельний світ із його містичними істотами. Чорний козак – образ символічний та містичний. Проклятий отаманом герой може з'являтися лише вночі, бо вдень, коли сходить сонце, він просто згорить. Але напівфантом насамкінець все ж стає реальною людиною з плоті та крові. Він сам не знає: чи зможе прожити у тілі лише один день, чи ще років сорок, а потім померти. Проте справжнє життя з його клопотами за інших для козака все одно виявляється ціннішим, ніж навіть ціла вічність фантомного життя у могилі, без можливості бачити сонце.

А взагалі – аби збагнути, про що мова, краще прочитайте казку Сашка Лірника! Зауважу тільки, що літературна основа й кіно – це все ж велика різниця, тож майте на увазі, що всі таємниці майбутнього «кіно» я все одно не відкрию нікому.

– За які кошти ви знімаєте картину? Адже кіновиробництво – це дуже дорого...

На зйомках «Казки про Чорного козака» операторську роботу, монтаж, костюми та грим у нас виконують дипломовані професіонали. Але

працюють вони просто як друзі – безкоштовно, без гонорарів. Гроші, звісно, все одно потрібні: для оренди знімальної та іншої техніки, а також на транспорт, харчування... Кожен знімальний день, навіть якщо не витрачаємо коштів на оренду коней і хат, а просто фільмуємо сцену з кількома головними героями, обходиться приблизно у 5 тисяч гривень. А ще ж були великі масовки, переїзди, придбання техніки тощо. На стадії фільмування на «Казку...» ми витратили близько 200 тисяч гривень – для Голлівуда це, звісно, крапля, а для нас сума чимала. Дякувати Богові, знайшлися люди, які допомогли, чим могли...

– Розкрийте таємницю – як створюється «народне» кіно?

– Знімаємо по змінах, коли є час та можливість. Здебільшого працюємо у вихідні. Адже у нас задіяні професійні оператори, освітлювачі, гримери. Всі ці люди десь заробляють собі на кусень хліба (наприклад, на телевізійних каналах) – отже, маємо підлаштовуватися під їхній графік. Були моменти, коли все складалося з коштами, локаціями, погодою, але не знімали протягом трьох місяців, оскільки не виходило зібрати разом всіх людей. Погоду втратили, а отже і картинку, – і довелося взяти паузу і ранньою весною «наздоганяти» пізню осінь.

Чорновий монтаж ми робимо у студії в селі Легедзиному Тальнівського району Черкаської області, біля Умані: там є можливість монтувати відеоматеріал у форматах професійного кіно. Остаточо «зводить» матеріал наш режисер монтажу вже у Києві.

– Хто ж погодився зіграти ролі у «фільмі ентузіастів»?

– Роль головної героїні виконує професійна акторка Марина Юрчак. Чорного козака грає Василь Середенко, знаний в Україні як керівник проекту «Козацька чайка "Пресвята Покрова"». Він такий фактурний, характерний: погляд, вуса, оселедець... Олену – Олена Дідик із гурту «Гуляйгород», керівник якого Сергій Постольников теж отримав роль. Дівчинку, дочку головної героїні, грає Марійка Ялова, а знахарку – художниця Людмила Тесленко-Пономаренко. Сам Сашко Лірник зображує татарина.

Знімається у нас також учасник етногурту «Гуляйгород» Руслан Павлюк, який виступає ще й художником костюмів. В одному епізоді – гурт «ДахаБраха» та письменники брати

Капранови. Від початку з нами клуб історичної реконструкції «Росичі», маємо також багато друзів – козаків по життю, яким навіть не треба клеїти ані вуса, ані чуби. У більшості масовок грають школярі з Легедзеного або діти учасників нашого кінопроекту.

– А що робите, коли потрібно зняти масові сцени – адже йдеться у стрічці про добу козацьку?

– Там, де маємо показати елементи бою, звертаємося до послуг хлопців з історичних клубів, які вміють володіти шаблею, отже знають, як і куди вдарити, щоб синців не було. Хоча без них все одно не обходиться. Навіть було, як тільки починали зйомки, людині зламали ребро...

Часто у масовках або в тих сценах, де людей у кадрі, на мій погляд, не вистачає, беруть участь люди, які просто прийшли на знімальний майданчик. Наприклад, з бородастого вірменина, який прийшов подивитися на кінопроцес, після гримування вийшов колоритний і соковитий татарин. Навіть шкода, що Чорний козак цього вартового «зарізав» першим!

Відверто кажучи, викручуємося, як вже можемо. У нас навіть запрошених каскадерів немає! По-перше, тому що хлопці самі непогано володіють зброєю, а по-друге, казка і містика дозволяють відійти від чисто натуралістичних зйомок на кшталт голлівудських. Звісно, для гарних кадрів бою потрібні крани, щоб літало кілька камер... Але ми беремо своє завдяки вільному форматові казки, в принципі, доброї, не депресивної, і, тим більше, не бездумно кривавої.

– Що рухає вашими колегами-безсрібниками?

– Бажання творити. Чи зніматися. Або просто долучитися до таїнства кінопроцесу. Чи знайти гарних друзів, бо за три роки навколо «Чорного козака» згуртувалася достойна команда друзяк. Нарешті, завжди знаходяться ті, хто просто хоче допомогти хоч чимось на майданчику. Повірте, завзятих і творчих людей це багато в Україні. І це чудово!

– Акторів треба і одягнути, і загримувати. Де берете ресурси?

– З одягом допомагають клуби історичної реконструкції та колекціонери. Так, костюми в нас від Руслана Павлюка (Прорви) і його майстерні «Шляхетний одяг», маємо також строї з приватних колекцій наших друзів, зокрема, колекціонера Євгена Дмитрука; татарські ж обладунки та шаблі – від Росланда і його клубу реконструкторів «Росичі». Допомігав із одягом і Богдан Бенюк. А щодо гриму – знайшли спільну мову зі школою-студією Алли Чурі, що у Києві. Професійний грим – це взагалі дуже дорога штука, нам просто поталанило, що ми познайомилися з пані Аллою. Ця людина набула величезного досвіду гримера, працювавши за радянських часів на багатьох проектах історичного кіно. А тепер навчає дівчат, і її школа гриму є чи не найкращою в Україні.

Розповівши пані Аллі про наше напівааматорське кіно, ми запитали про можливість отримати допомогу. Дізнавшись, що на це потрібно, як для нас, шалених (та ж не шальних!), коштів, зрозуміли, що не матимемо ніякого гриму. Але сама пані Алла повірила в нас! Тепер на кожну

знімальну сесію маємо безкоштовно дівчат-гримерок. А «розраховуємося» тим, що вихованці Чурі набувають практичного досвіду, адже не в усіх фільмах, що знімаються сьогодні в Україні, клеять вуса, «роблять» рани та, наприклад, імітують... відрубану голову. Є в нашій стрічці і такий епізод, коли татарському мурзі треба її віддати... До речі, цього нещасного чоловіка грає американка Неомі Умань, режисер авторського кіно. У неї з Умані років зі сто тому виїхали до Америки родичі, зараз жінка вирішила подивитися, що ж це таке – Україна. А ми задля достовірності свого кіно викопали величезну яму і помістили її туди, а потім ще й обклали голову дерном і зробили шов на ший!..

– Яким чином відтворюєте національний колорит часів козацтва?

– Ну, знімаємо там, де, наприклад, хати є – у «Мамаєвій слободі» у Києві, чи у Бузовій, українському селі по Житомирській трасі. Також на території Національного музею народної архітектури та побуту України у Пирогові.

– Ви оптиміст? Як гадаєте, подвизницькі зусилля групи ентузіастів можуть привернути увагу суспільства до проблем, із якими стикаються охочі створити кіно в Україні?

– Є гарний анекдот. Мовляв: що бачать песиміст і оптиміст на кладовищі? Песиміст – хрести, а оптиміст – плюси.

Проблема кіно в Україні – державна і національна. От Михайло Ілленко закінчив знімати свій фільм «Той, що пройшов крізь вогонь». Якоюсь мірою ми родичі, в тому плані, що хай у нього і професійне кіно, а в нас народне, та через відсутність нормального фінансування обидві наші роботи знімалися не

один рік. (А ще в нас навіть оператор спільний – Сашко Кристалович). Ілленків фільм – про історичну особистість, льотчика часів Другої світової війни, який став вождем індіанського племені. Режисерові було ще складніше, ніж нам, адже на пригонницький «повний метр» грошей треба було значно більше, ніж на «народну» картину.

Утім, я впевнений: кіно в Україні буде. Маю на увазі не телесеріали, а художній кінематограф, на який ходитимуть і про який говоритимуть. Нехай спочатку не так багато, нехай один фільм у рік, але це буде.

– Знаю, отак гуртом, на ентузіазмі зводиться і трипільська хата.

– Так, у нашому заповіднику «Трипільська культура» зусиллями громади ми відтворюємо трипільське житло з дерева і глини. Таке, на думку дослідників, будували трипільці 5 тисяч років тому. Оскільки фінансування на завершення хат як музейних об'єктів немає, раз на рік організуємо трипільську толоку.

– Заповідник, як і фільм, що його зараз знімаєте, теж створений з метою зберегти пам'ятки нашого духу та історії...

– Більше того – хочемо врятувати їх для нащадків та науковців-дослідників. Для того, щоб було зрозуміло, про що я – зробимо невеличкий екскурс в історію. Трипільська культура більше 5 тисяч років тому «накрила» великий шматок Правобережної України, десь третю частину теперішньої території України. А ще були вся теперішня Молдова і частина Румунії. На території нашої країни вона залишила по собі понад 1,5 тисячі поселень, серед яких і гіганти. Як для того часу, рівних їм за площею не було ніде – ані в Єгипті, ані на Близькому Сході.

Проблема в тому, що трипільці будували свої міста на горбах, захищених річками. Товщина ґрунту, який утворився над ними, невелика. Плугами, а особливо зараз, коли використовується важка сучасна техніка з глибокою оранкою, руйнуються залишки трипільських жител. Щоб урятувати трипільський культурний шар, призупинити оранку, свого часу і вирішено було створити заповідник на території 11 трипільських поселень Черкащини. Одне з наших поселень – «Тальянки» – взагалі найбільше у тогочасному світі, площею 450 гектарів, із залишками майже 3000 двоповерхових трипільських хат, які згоріли і зараз лежать під землею!

Заповідник, а це у сумі 20 квадратних кілометрів сільськогосподарських угідь, бореться за те, щоб ці землі стали історико-культурними. Поки що успіх не на нашому боці. Якщо нам не вдасться зламати ситуацію – можемо за короткий час втратити великі площі археологічних пам'яток. І тоді археологічна «каша» не буде цікавою ні вітчизняним, ні закордонним дослідникам.

– Чи не виникла ідея влаштувати відвідування заповідника для тургруп?

– Чому ж ні? Для цього і почали п'ять років тому створювати в складі заповідника музей. Але він на сьогодні не добудований. Ми маємо приміщення, непогану експозицію, відтворюємо трипільське житло, влітку у нас можна подивитися на розкопки, але... Інфраструктура, необхідна для середньостатистичного туриста, поки що відсутня. Для екстремалів – будь ласка! Приїжджаючи, люди хочуть певних вигод, а в нас навіть води немає, приміщення недобудоване...

Утім, люди можуть отримати задоволення вже сьогодні, відвідавши кілька залів музею: трипільської кераміки, знарядь праці, житлобудування та відеозал, де на великому екрані демонструються тематичні відеоматеріали.

– Бажаємо вам здійснення мрій і про кіно, і про подальше облаштування заповідника!

– Маю надію, що наполегливі постійні зусилля людей, не байдужих до спадщини рідного народу, дозволять і народне кіно показати, і зберегти залишки трипільських жител. Тож, до зустрічі!

Записала Світлана СОКОЛОВА
Фото надані Миколою КУЛИКОМ

Театр – це те, заради чого варто жити

Соліста Київського національного академічного театру оперети, заслуженого артиста України Миколу Бутковського справедливо називають улюбленцем публіки. За 33 роки він зіграв понад 50 ролей! Найкращі з них – в оперетах Імре Кальмана «Баядера» (Наполеон), «Містер Ікс» (Барон), «Фіалка Монмартру» (Франсуа), у мюзиклі Фредеріка Лоу «Моя чарівна леді» (професор Хіггінс), Йоганна Штрауса «Летюча миша» (Фальк), Олексія Рябова «Сорочинський ярмарок» (Афанасій Іванович). Розмова з провідним артистом столичної оперети відбулася за кілька днів до завершення театрального сезону, у якому він востаннє виконував Фалька у «Летючій миші». На цю роль у наступному 77-му сезоні вводять молодих акторів

– **Пане Миколо, ви з дитинства мріяли служити у театрі?**

– Хлопцем я дуже любив книжки, у початковій школі читав із мамою Шевченка. Вона собі вишивала чи пір'я взимку дерла, а я декламував «Катерину». І так ми вдвох плакали, так було жаль дівчини... А ще я обожнював ходити в кіно – це була моя пристрасть. Батьки користувалися цим. Щоб дозволили піти – треба було яблука в саду зібрати, город прополоти і в хаті прибрати. І ще одна обов'язкова умова: після сеансу все переповісти. Я, звичайно, її виконував – розказував фільми в образах, у діалогах.

Співав я, малий, із мамою – вона сама дуже гарно співала. А танцювати мене вчила тітка. Коли по радіо звучала музика, казала: «Як це не соромно, в клуб поприходять і не вміють танцювати?!» Щоб запобігти сорому, і влаштувала уроки – танцювали вальс, польку на два боки, карпет, краков'як, коробочку. Якими ж особливими були сільські танці у нашому маленькому селі Буда Варовичі, що у Поліському районі на Київщині! Та й взагалі, цей край залишається найріднішим місцем на землі. Він – моя окрема, надзвичайна планета. І досі бачу в снах стежку від автобусної зупинки до батьківського дому... серед жита, де волюшки густо ростуть.

У п'ятнадцятирічному віці я приїхав навчатися до Києва в професійно-технічне училище. Працював, закінчував вечірню школу, а

згодом вступив до студії при Київському театрі оперети. З-поміж інших заприятелював дівчину із Запорізької області, степову козачку Валентину Донченко. Завирувало кохання, а після дипломної вистави нас запросили до Харкова в театр музичної комедії. Там ми одружилися, народилися наші син і донька, там і виросли, бо ми пропрацювали 17 років. Вже потім нас знову запросили до Київського театру оперети.

– **Ваше подружжя – творче. А суперництва не виникало ніколи?**

– Вже 33 роки ми з Валею пліч-о-пліч йдемо і по життю, і по сцені. У харківський період, коли тільки починали, були партнерами у виставах «Юнона і Авось» (Резанов – Кончита), у «Баядері» (Марієтта – Наполеон), у «Сільві» (Боні – Стасі). Наразі у виставі київської оперети «Моя чарівна леді» я граю Хіггінса, Валентина – місіс Пірс. У «Сорочинському ярмарку» – одній із минулорічних прем'єр – я зайнятий у ролі дяка Афанасія Івановича, а дружина виконує Мокрину, дружину кума Цибулі. Нашим любовним взаєминам увесь час щось перешкоджає, і навколо цього розгортається дія.

У юні роки весь час хотілося, щоб про нас писали, впізнавали на вулиці, мріялося бути кращими. Зараз ми скоріше співпереживаємо одне одному, щоб усе добре вийшло.

Удвох грати у виставі приємно, та водночас і складно. Можна про щось домовитися по ролі, окрім того, коли добре знаєш людину, легко передбачити її наступний крок, імпровізувати. Але складність у тому, що в такому випадку підсвідомо більше займаєшся партнером, аніж собою.

– **Які ролі вам більше імпонують – драматичні чи комедійні?**

– Я зауважив, що акторів сприймають зовсім не так, як вони самі себе позиціонують. Скажімо, мені повсякчас подобалися драматичні ролі. А багато грав саме комедійних персонажів. Можливо, це через те, що глядачеві подобається саме таке моє амплуа.

Взагалі, я впевнений, що актор має бути задіяний у різноплановому репертуарі. Тільки за таких умов він може реалізувати свою майстерність, талант. Мій Афанасій

Сцена з вистави «Сорочинський ярмарок»

Іванович – це комедійна роль, Фальк у «Летючій Миші» – теж одна з улюблених комедійних ролей. Але ж є такі спектаклі, як «Дорога Памела», де я грав Бреда, трагедійного персонажа. Або, скажімо, «Моя чарівна леді»... Попри комічні ситуації, вистава досить драматична і дуже актуальна на сьогодні. У ній – дві особистості, які хочуть одна одну зламати, але кожен іде своєю дорогою, не бажаючи нічим поступитися.

– **Чи доводилося Вам сумніватися у виборі своєї професії?**

– Зараз вже пізно про це говорити, бо більше 30 років працюю в театрі і знаю його досконало. А на початку творчої діяльності були такі думки. Ще замислитися довелося в час кризи другої половини 1990-х років, коли наш театр не працював 4 місяці. Порожніми тоді театри стояли по всій Україні. Заробітну платню називали «пособием по проезде на роботу». Я мусив підробляти, збираючи меблі, що доволі непогано виходило, адже працював колись слюсарем механоскладальних робіт, навіть літаки збирав... Але опісля відпусток мені у будь-які часи завжди хотілося скоріше до театру, на сцену. Зрештою, я зрозумів, що театр – це те справжнє, заради чого варто жити.

Професор Хіггінс «Моя чарівна леді»

– **Ви знімалися у фільмах, тож це був заробіток чи нова сфера самореалізації?**

– Гроші не були вирішальним чинником. Здавалося цікавим спробувати себе у кіно. Я зіграв епізодичні ролі у більш ніж 20 стрічках: «Богдан Хмельницький», «Дякую тобі за все», «Наїзд», «Любов сліпа», «Доярка з Хацапетівки» тощо, а відносно нещодавно завершив роботу у «Інспекторі і каві». У 12-серійному українському серіалі «Родичі» моя роль – взагалі головна, це батько великого сімейства, який несподівано виграє щасливий лотерейний квиток.

– **Із фільмами зрозуміло, сьгодні кожен має телевізор, комп'ютер, може їх переглядати. А театр – він не втрачає свого глядача?**

– Театр за останні роки змінився на краще. А телебачення, навпаки, стало гіршим. Від серіалів, бойовиків та різноманітних шоу люди стомилися і нарешті пішли до театру. Вони хочуть чогось іншого, ніж бачать навколо себе, вищого.

До речі, дуже приємно зауважити, що в театр нині ходить багато молоді. Гадаю, це закономірно: жінкам зі сцени так красиво освідчуються в коханні – от і дівчата хочуть, щоб їм говорили: «ти найкраща, ти кохана, ти сонечко моє». А хлопці бажать відчувати себе справжніми лицарями, шляхетними персонами. Сленг, який існує в побуті та на вулиці, теж ображає людську гідність. Він просто несумісний із культурою людського буття, виявом почуттів.

Звісно, на сцені не вирішуються життєві проблеми, театр тільки порушує їх. Та найвище досягнення вистави, а зокрема й актора, коли глядач, вийшовши із зали, задумується, як діяти далі, що змінити. Сцена дає підказку як жити.

Театр – це певне відречення від навколишнього світу, нехай і на 2–3 години. От кажуть, що людина повинна посадити дерево, виростити сина, збудувати будинок. А ще, я переконаний, має... хоч раз у житті побувати у театрі! Щоб розбудити в собі творчу фантазію, асоціативне мислення, художній смак. Театр відроджує потребу у прекрасному.

Мандри «Нації»

Івано-Франківський обласний академічний театр імені Івана Франка продовжує гастролювати світом із виставою «Нація» за однойменною книгою Марії Матіос. Нещодавно її показали у польському місті Жешуві

До цього у лютому відбулися гучні гастролі у Києві, що перетворилися на вихід у світ чи не всього опозиційного політичного бомонду. Національний театр ім. Івана Франка у столиці України так і не зміг вмістити всіх охочих побачити одного з номінантів цього річної Шевченківської премії.

Презентацію найобговорюванішої на Батьківщині сценічної роботи взагалі можна порівняти з переможним блицкригом українського театру. Ще у квітні івано-франківці з «Нацією» відвідали низку міст США та Канади: Монреаль, Балтимор, Торонто. У травні вистава була визнана найкращою на регіональному театральному фестивалі «Прем'єри сезону-2011» та на Міжнародному театральному фестивалі «Мельпомена Таврії» в Херсоні. Наразі, як виявилось, настав час для оплесків європейців. До речі, у Старому Світі Івано-Франківський обласний академічний театр побував уперше.

Дебютні гастролі в Європі, як до того в Північній Америці, пройшли з великим успіхом. І це вкотре засвідчило, зокрема, ще й той

загальновідомий факт, що для мистецтва не існує ані мовних, ані ментальних кордонів. Автори спектаклю звертаються, насамперед, до загальнолюдських, універсальних, а тому зрозумілих усім категорій: життя – чи смерть? Біль – або спокута? Кохання – чи ненависть? Жорстокість – чи милосердя?.. Як повсякчас не втомлюється повторювати авторка роману «Нація», письменниця Марія Матіос, людське в людині не залежить ні від історичних, ані від соціальних обставин чи ідеології, а лише від виховання людини та присутності Бога в її душі.

До речі, письменниця також відвідала Жешув, де зустрілася із віцемером та маршалком із питань культури міста, а ввечері вже вкотре подивилася виставу. За магічним збігом обставин, уперше (ще 2006 року) польською мовою її роман, інсценізації якого сьогодні аплодують і американці з канадцами, і поляки, вийшов із друку саме у Жешуві...

«Нація» – як відомо, не єдина робота Івано-Франківського театру за творами Марії Матіос. «Солодка

Дарусю» за її однойменним романом також номінували на Шевченківську премію. Пронизлива історія жінки, в якій ще у дитинстві загинули з її ж вини батьки, була тонко й вишукано зіграна молодими акторами, які щойно завершили своє навчання. Власне в цій дебютній (і для акторів, і для режисера, якого тоді щойно призначили художнім керівником театру) виставі визначилися ті складові, які дещо в інших пропорціях постановник Ростислав Держипільський використав згодом.

До переліку таких знахідок слід занести вдале використання народної автентики Івано-Франківської області. Складовими частинами, а хіба що не рівноправними дійовими особами робіт Держипільського є народні костюми, діалекти, народні пісні і танці. Тут особливо в нагоді стала співпраця з Наталкою Половинкою із Львівського академічного театру ім. Леся Курбаса. Однак стверджувати, що перед нами просто етнографічний театр, неможливо. Адже обидві вистави за романами Матіос вирізняє вишукана кінематографічність сцен (зрештою, такий монтаж більш придатний для інсценізації великого прозового твору), звернення до загальнолюдських тем і проблем.

Утім, якщо вже порівнювати, «Нація» – більш скомплікована, як зрештою і взагалі історія України під час і одразу після Другої світової війни. Це три окремі історії, що відбуваються в різні роки, об'єднані хіба що регіоном та загальним настроєм. А ще – вишуканим образом ляльки-мотанки, символу, що відображає тяглість світу, пов'язує і мертвих, і живих, і ще ненароджених.

У найближчому майбутньому польський глядач зможе перекоонатися в цьому особисто, адже побачить і спектакль «Солодка Даруся». Івано-Франківський обласний академічний театр імені І. Франка запрошений у Кошаліне на Дні української культури, що відбуватимуться під патронатом президентів України та Польщі.

До всього сказаного залишається додати, що гастролі івано-франківського театру в Жешуві відбулися завдяки угоді про співпрацю у рамках «Підкарпатського театального союзу», створення якого ініціював художній керівник

Вольдемар Матушевський і Марія Матіос

Жешувського театру імені Ванди Семашкової Вольдемар Матушевський. Окрім івано-франківського театру, пан Матушевський налагодив двосторонній зв'язок ще з такими українськими колегами, як львівський театр «Воскресіння», Державний театр у Кошіцах, Русинський театр Олександра Духновича та Словацький театр Йонаса Заборскего у Пряшеві. Нещодавно жешівці з виставою «Червона рута», створеною за мотивами пісень Володимира Івасюка, і самі вперше побували на гастролях в Україні, із великим аншлагом зігравши у травні цього року на сцені Івано-Франківського театру імені Івана Франка.

Ростислав Держипільський поділився своїми враженнями від останніх поїздок:

– На кожних гастролях я все глибше аналізую теми двох вистав «Солодка Даруся» та «Нація», намагаюся поглянути на них очима людей зі Львова чи Києва, Кіровограда чи Полтави, Монреаля, Балтимора, Торонто, Коломиї, Херсона чи Жешува. Бачу, що в кожному з цих міст глядачі однаково захоплено сприймають те, що відбувається на сцені. На мою думку, це є найкращим доказом того, що у виставі відсутні політика, кон'юнктура чи загравання з якоюсь із влад.

Я прагнув, аби в цих роботах була історична і, головне, людська правда, закладена у творах Марії Матіос. А своє завдання як режисера бачив у тому, щоб відшукати якісні мистецькі засоби, щоб передати цю правду зі сцени, зробити спектаклі вишуканого європейського стилю.

Ірина ЧУЖИНОВА, Надія СОКОЛЕНКО
Фото надані театром

Сцена з вистави «Нація»

Івано-франківці на сцені Жешувського театру ім. В. Семашкової

Культура і життя

ПЕРЕДПЛАТА НА 2011 РІК

Ідуть останні дні передплати на друге півріччя

Газету «Культура і життя» мають знати всі.

Передплатна ціна єдиної культурологічної газети на 2011 рік:
на півріччя – 72 грн 00 коп
на квартал – 36 грн 00 коп
на місяць – 12 грн 00 коп

На кожен наступний місяць «Культуру і життя» можна передплатити до 10 числа попереднього місяця.

І будьте впевнені: завтра газета буде ще кращою, ніж сьогодні!

У передплатній ціні враховано вартість оформлення поштою або нементів на доставку газети.

Передплатний індекс:

60969

Загадкові маршрути авторської думки

У калейдоскопі музичного життя столиці відбувається безліч різноманітних подій. Деякі викликають інтерес, але запам'ятовуються, а головне, наводять на роздуми – поодинокі

Саме до таких можна зарахувати авторський концерт Євгена Станковича, який нещодавно провели «Київська камерата» і Валерій Матюхін у Концертному залі Національної спілки композиторів України. Навіть для колег маестро ця імпреза була сюрпризом, адже він відкрився у невідомому для багатьох авангардному амплу.

Тож який він, авангардний Станкович? Ті, для кого слово «авангардист» досі незрозуміле й асоціюється із запаморочливим музичним «продуктом», гадаю, лишилися цілком задоволені. Музика вразила тембровою красою, колористикою, збалансованістю й стрункістю інструментального звучання. Слухачі на концерті занурилися в атмосферу арабескової звукової графіки камерних – ансамблевих і оркестрових творів автора.

Ясна річ, ця музика не така вже й легка для сприйняття. Вона немов закликала слухача стати учасником запропонованої автором звукової гри,

а далі – ніби починала розцвітати, поступово впускаючи у свій вимір і розкриваючи власні таємниці.

Як імпресіоністична пейзажна картина розгорнулася «Ранкова музика» для скрипки та струнних (солістка – Богдана Півненко) з її акварельною, первісною чистотою і свіжістю. Композитор тонко передав відчуття прозорості повітряного простору, завдяки чому виникло враження віртуального перенесення на лоно природи.

Китайську пейзажну графіку нагадало тріо «Смиренна пастораль». Низка мінливих пастельних замальовок немов візуально утворювала багатовимірне полотно, що своєю вишуканістю скидалося на старовинні сувої.

Від квінтету духових «Музика для небесних музикантів» і секстету «Що сталося в тиші після відлуння» віяло мало не містикою. У квінтеті через персоніфіковані інструментальні партії композитор із неабиякою майстерністю розкрив кожного героя-музиканта і продемонстрував їхній

ансамбль. То вони по черзі грали соло, то виступали дуетами, то «співали» всі разом, і тоді утворювався контрастний полілог. Інколи виникав ефект деренчання культових дзвіночків, як у буддистських храмах. Але надзвичайно яскравою була кінцівка твору – з переходом в «іншовимір», у світ нетлінних душ, де ледь учуються стогони-зітхання. Так, мабуть, зітхають невагомі ефірні істоти – напевно, саме ті «небесні музиканти», яким і присвятив свою «Музику» маестро.

Секстет «Що сталося в тиші після відлуння» сприймався як постмодерністський опус – так винахідливо втілено у ньому ідею народження звуку з тиші й навпаки. У тиші від слабого призвука розвинувся звук. Усе більше ущільнюючись і набираючи міць, він вилився у потужне звучання шести інструментів. Уява малювала картину раптово розбудженої нічної природи з її фантастичними, ірреальними звуками. І на піку динамічного напруження усе несподівано обірвалося й розтануло. Так звук спричинив тишу.

Сюїта у п'яти частинах для камерного оркестру вразила «монтажно-кадровими» контрастами. Твір написано ще в 1971 році, а який він посправжньому сучасний, модерновий!

Завершилося ж концертне дійство П'ятою камерною симфонією «Потемні поклики» для кларнета й оркестру (соліст – Віталій Альфавицький). І в ній теж були свої звукові таємниці: загадкова аура народження Природи із пасторальних награвань кларнета на тлі мерехтливих «ранкового пейзажу» в оркестровому звучанні, а потім – поступове занурення в якісь захмарні, астральні світи... Тим сильнішим був контраст із останніми оркестровими репліками фіналу, що асоціювалися з гімном Природі, всьому живому, космічному, вселенському.

Фото Романа РАТУШНОГО

Хтось, прослухавши концерт, подумав, що Євген Станкович, як і багато композиторів його покоління, свого часу піддавався віянням авангардної моди 1960–1980-х років. Комусь здалося, що він вирішив погратися в поставангардиста, зокрема, з огляду на популярні для цієї стилістики теми «тиші» та «звуків народжень». І всі ці припущення – правильні, адже перші авангардні твори Станкович написав іще наприкінці 1960-х, у самий розквіт в Україні авангарду. Більше того, авангардна естетика «супроводжувала» його впродовж усього творчого шляху, про що свідчать опуси, які прозвучали в концерті, й ті, котрі лишилися «за кадром».

Істотна відмінність композитора від колег у тому, що він ніколи не прагнув статусу авангардиста. Він лише використовував авангардну техніку для втілення власних творчих задумів.

Гадаю, саме це й відчули слухачі. І хоча така непроста музика потребує багаторазового прослуховування, навіть при першому знайомстві з нею уловлюєш енергетику чогось справжнього, природного, – одним словом, повну свободу стихії самовираження. У цьому – запорука популярності Євгена Станковича, адже він обговорює зі слухачем «вічні» теми. І тому не важливо, якою мовою маестро повідає публіці свої Таємниці. Співрозмовник його завжди зрозуміє.

Ганна ЛУНІНА

Фото Романа РАТУШНОГО

Роман Кофман: «Первинна для мене... література»

У Національній спілці композиторів України відзначили подвійне свято: 75-річний ювілей Романа Кофмана – поета, письменника, диригента, скрипаля, композитора, режисера й педагога – і вихід у світ його сьомої (!) книжки «Пасторальна симфонія, або Як я жив за німців»

Як зізнався сам «винуватець» подій, котрий увійшов до переповненої зали і звичним виразним диригентським жестом зупинив аплодисменти, він уперше опинився на презентації книжки, та ще й своєї.

Назва, звичайно, інтригує, але йдеться про... перебування Романа Кофмана на посаді головного диригента Боннського симфонічного оркестру та Боннської опери. Утім розповідь про це майстерно перемежується із трагічною історією існування єврейського симфонічного оркестру в німецькому концтаборі під час Другої світової війни. Автор навмисно не розшифрував присутнім на презентації зв'язок цих двох ліній, залишивши це читачеві.

Друга повість, що увійшла до видання, – «Поправка Ейнштейна, або Міркування та різні випадки із життя колишньої дитини Андрія

Фото Романа РАТУШНОГО

Куніцина (із додатком деяких документів)» написана досить давно – 1977 року. Але вона тоді не стала надбанням широкого загалу, тому так само буде відкриттям для багатьох. У ній автор згадує про своє дитинство та юність, розповідає про

мир і війну. Таким чином, спогади об'єднуються із вигадкою, переживання – із відстороненням, спостереження – із рефлексією.

Сюрпризом став прихід на презентацію міністра культури України Михайла Кулиняка та Надзвичайного і Повноважного Посла Німеччини в Україні Хайнца-Юргена Хаймзета, які привітали митця із ювілеєм, а також згадали про співпрацю з ним. Зокрема, Михайло Кулиняк у роки навчання в Національній музичній академії України імені Петра Чайковського грав у студентському оркестрі під орудою Романа Кофмана.

Були запитання і надзвичайно епатажні відповіді. Спілкування автора і публіки скидалося, скоріше, на монолог ювіляра, але це було так цікаво, що час минав непомітно!

У мої студентські роки Роман Кофман був душею знаменитих капусників у Київській консерваторії. На презентації його нової книжки я відзначила: маестро не змінився – ті самі самокритичність, гострий гумор, широка ерудиція, глибока інтелігентність... Тож і в свій поважний ювілей він залишається молодим, подаючи приклад не лише юному поколінню, а й усім нам.

Ольга ГОЛИНСЬКА

Прогулянки з Віктором Некрасовим

Сто років виповнилося відомому письменникові та правозахисникові Віктору Некрасову. Історія життя Віки (саме так називали Віктора Платоновича близькі та друзі) дуже нагадує карколомний пригодницький роман. І найпомітнішими сторінками у ньому став, звісно, Київ, задля збереження історичної частини якого так багато вдалося зробити Некрасову. Згадуючи автора повістей «В родном городе» та хрестоматійної «В окопах Сталінграда», сьогодні ми запрошуємо вас на прогулянку вулицями міста, з якими було пов'язане життя всесвітньовідомого киянина

Віктор Некрасов відкрив світові Київ Михайла Булгакова

Влада не вибачила Некрасову захист Чорновола

Віктор Некрасов народився в 1911 році в Києві, на Андріївському узвозі. Проте дитинство його пройшло в Лозанні та в Парижі, де в госпіталі працювала мати майбутнього письменника Зінаїда Миколаївна. У 1915 році Некрасови повернулися до української столиці й оселилися на Кузнечній вулиці (пізніше – вул. Горького і Антоновича).

Молодий Некрасов захоплювався театром, малюванням, архітектурою, багато читав. Найкращим твором світової літератури вважав «Війну і мир». Не виділяючи окремих оповідань, любив Чехова. Ніколи не захоплювався поезією, проте був небайдужий до Блока. Юнаком Віктор відвідував літературну студію при Спілці радянських письменників України, та навчатися пішов до Київського будівельного інституту (який закінчив 1936 року). Проте долю юнака визначило навчання у театральній студії при київському Театрі російської драми: завдяки

цьому він працював театральним художником і актором.

З 24 серпня 1941 року Віктор Некрасов служив у діючих військах – командиром взводу, полковим інженером, заступником командира саперного батальйону зі стройової частини – аж до липня 1944 р. Брав участь у Сталінградській битві, був двічі тяжко поранений, опісля поранення на початку 1945 у Польщі демобілізований у чині капітана.

Вже 1946 року про Віктора Некрасова заговорила вся країна: у журналі «Знамя» була надрукована повість «В окопах Сталінграда». Нелакована правда про війну, що тільки-но завершилася, надихнула на життя цілий літературний напрям «окопної правди». За «В окопах Сталінграда» нікому не відомому письменникові 1947 року присудили Сталінську премію... Проте «літературним генералом» Некрасов не став. На нього очікувала доля

Збереженням Андріївського узвозу кияни завдячують письменникові. На фото: Замок Ричарда

дисидента – літературного та політичного.

На початку 1963 року не без допомоги Микити Хрущова Некрасова почали переслідувати за «поклоніння Заходу», нібито висловлене ним у шляхових нарисах «По обидві сторони океану». Тоді ж письменник став активним учасником правозахисного руху. Його перестали друкувати, вилучили книжки з бібліотек. На опального прозаїка завели кілька персональних справ, його «проробляли» в райкомах і обкомах та, зрештою, виключили зі Спілки письменників і Спілки кінематографістів, а згодом і з партії... Навіть фільм «Солдати», знятий ще 1956 року режисером Олександром Івановим за повістю «В окопах Сталінграда» та відзначений премією Всесоюзного кінофестивалю (в ньому одну зі своїх перших ролей зіграв молодий Інокентій Смоктуновський), було заборонено! Проте його зрідка все ж показували по телевізору в святкові та ювілейні дні – 9 травня та 22 червня, – знявши з титрів прізвище автора сценарію... Цькування Віктора Некрасова тривало понад десять років, аж до вимушеного від'їзду письменника до Франції.

Булгаков. Та й легендарну, вимощену бруковкою вулицю не «реконструювали» на свій смак та розсуд тодішні чиновники – навпаки, узвіз перетворився на центр мистецького життя столиці та всієї України.

Пам'ять про Віку та життя-буття вітчизняної інтелігенції у 1960–1970-х роках досі зберігає і київський Пасаж, де письменник прожив чверть століття. Гостями його оселі були чи не всі найвизначніші «шістдесятники» (і не тільки українські). На будинку за адресою: Хрещатик, 15 нині встановлена меморіальна дошка, яка нагадує киянам та гостям міста про Некрасова та ті події. Саме тут, у Пасажі, у січні 1974 року після ганебного обшуку квартири різко та остаточно переламалася доля Віки...

Невід'ємною від біографії письменника стала й згадка про Ба-

Некрасов зробив усе задля вшанування пам'яті жертв Бабиного Яру

У той час, як проза Віки поширювалася виключно самвидавом, на живий роман письменник спромігся перетворити саме рідне місто, яке так любив. Так, Вікторові Платоновичу завдячуємо феноменом Андріївського узвозу та булгаківського Києва. Це ж бо після його статті «Дім Турбіних» розпочалося масове паломництво до столичного будинку, де жив Михайло

бин Яр. 29 вересня, у річницю розстрілу, Віктор Платонович завжди з квітами приходив до сумно відомого урвища. І з року в рік його приклад наслідувало все більше співвітчизників. У 1966 році, саме 29 вересня, влада відкрила нову персональну справу письменника: його звинуватили в нібито організації «масового сіоністського збіговиська». Через протест проти реабілітації Сталіна та захист ідей В'ячеслава Чорновола КДБ зрештою примусило Віктора Некрасова емігрувати у вересні 1974 року...

Видатний письменник помер у 1987 році в Парижі, де і був похований на цвинтарі Сен-Женев'єв-де-Буа.

З усіх книжок Некрасова, написаних в еміграції, чи не найкраща – це «Записки роззяви», де йдеться про Київ. Віка намагався забути своє рідне місто, але не зміг.

...Цього року міська влада Києва прийняла рішення перейменувати на честь Віктора Некрасова один із бульварів столиці. Опісля мало не чотирьох десятиріч заслання Віка повернувся додому...

Яна ЛЕВИЦЬКА

Фото Романа РАТУШНОГО

Лялька-мотанка танцює та встановлює рекорди

У київському Музеї гетьманства працює виставка «Оксанина лялька»

Мотанки Оксани Смереки-Малик – рухомі, здатні «танцювати» й «сваритися». А одна з них, триметрова, створена разом із Ларисою Теліженко за її ескізом, ставши найбільшою народною лялькою, потрапила до Книги рекордів України.

– Кожну ляльку я стільки разів до себе пригортала, поки робила, що все моє найсвітліше вона забрала у себе. Мабуть, тому глядачі на виставці посміхаються, коли дивляться на неї. Тішаться і навіть трохи стають дітьми, – каже Оксана Смерека-Малик. Першу свою ляльку вона, директор Художнього ліцею при Львівській національній академії мистецтв, зробила порівняно нещодавно, навесні

2010 року. А вже у серпні дебютувала із власною експозицією у Національному центрі народної культури імені Івана Гончара у Києві. Нині ж Смерека-Малик представляє в Україні вже п'яту персональну виставку! «Якщо лялька мандруватиме такими темпами й надалі, – жартує майстриня, – то я за нею не встигну, адже ж є ще чимало інших життєвих завдань».

Окрім ляльок, пані Оксана – до речі, за фахом філолог-романіст – встигає створювати писанки. А ще – пише вірші (вона є авторкою кількох поетичних збірок, дипломантом XII конкурсу імені Мирона Утруска). Народилася Смерека-Малик у Бережанах на Тернопільщині, росла в містечку Надвірна на Івано-Франківщині. Мабуть, із дитинства, що пройшло на залюбленому в українські традиції Прикарпатті, і пішла її любов до народної культури.

Утім, хоча Оксанині ляльки, як і автентичні – без облич, вони помітно відрізняються від звичних народних оберегів. Почнемо з того, що ці «авторські» витвори не мають солярного знаку-хрестовини на обличчі. Майстриня каже, спробувала, було, його робити та випоролала. Адже свою ляльку вона бачить саме такою – з обличчям, вираз якого кожен глядач може вигадати самостійно. Та що найсуттєвіше, навіть сама художниця називає свої витвори «каркасні мотанками». Традиційні мотанки, зроблені без голки, й справді виступають основою кожного твору. Але... А от про це – дещо згодом.

Знайомлячись із експозицією у Музеї гетьманства, бачимо: всі Оксанині ляльки об'єднані у серії. Найбільша – «Карпатія: дівки, газдині,

молодиці» – містить символічні зображення українського карпатського жіноцтва. Дівчата немов розмовляють одна з одною, газдині сперечаються... Карпатське село, немов живе! А от ідею серії «Пори року Мотрі Кочубей» авторка пояснює так: мовляв, це зрілі жінки в намітках, хустках, спокушають Мотрю принадами своєї пори та віку. Але дівчина на них не зважає, і гордо відвертається від спокусниць, адже для неї головне – кохання Мазепи.

Ляльки серії «Львів'янки: пані і панянки», які є улюбленицями майстрині, більш урбанізовані, ніж інші, виконані в елегантних пастельних кольорах. Це – майже французьки із парасольками з напівпрозорого матеріалу.

Шляхетні «Княгині і боярині» в оздоблених мереживом сукнях хизуються перламутровими намистами, а «Рожеві панни» – відповідних відтінків вбранням.

Смерека-Малик не заперечує, що використовує у своїх роботах мотиви національного українського костюма. Проте наголошує: на регіональний етнографізм не претендує, тобто не вдягає своїх селянок та панн у шати гуцульські чи бойківські. Її ляльки – передовсім витвір фантазії. Пані Оксана навіть не знає наперед, якою саме буде наступна робота. Зовнішній вигляд майбутніх фігурок диктує, найчастіше, власне матеріал. Льон, особливо старий, запряний, який колись був, скажімо, порттьорою, бавовна та вовна (а надто вовняні хустки, які зносять Оксани друзі) – ось найулюбленіші «знаряддя праці» художниці.

Утім, унікальності витворам надає не тільки все вище зазначене. Мабуть, то власний темперамент та кипучу енергію передає пані Оксана «жіноцтву» з тканини, роблячи кожну фігурку... гнучкою та рухомою!

– Каркасні мотанки можуть і «танцювати», і «сваритися», – каже Смерека-Малик. – Я не хотіла, щоб вони були статичними, тому таке й вигадала. У мене ляльки і з макогоном, і з глечиком. Дивіться: от мати тримає

за руки діток. Звичайну ж мотанку так повернути не можна, оскільки її руки м'які.

Завдяки цікавому нововведенню – рухомості складових частин – композиції пані Оксани, де сперечаються дві молодічці чи містянки поспішають на каву, динамічні. Позичають характер і типаж, створюючи враження живої картини. Стиль лялькарки мистецтвознавці теж називають емоційним, бо виходить, що й цикли творять свою неповторну ауру, інформативне поле. Проте, яке б «офіційне» визначення не давали авторському почерку Смереки-Малик знавці, ще важливіше, що навіть вони, а не тільки пересічні поціновувачі, у захваті від робіт народної художниці.

– Пані Оксана – майстер зі своїм настроєм та чутливою душею, яка міняється, сприймаючи нові віяння, – за нашим проханням висловив свій погляд на творчість Смереки-Малик заступник директора з науково-фондової роботи Національного центру народної культури «Музей Івана Гончара», етнолог та майстер народного мистецтва з вишивки Юрій Мельничук. До речі, під час розмови із ним виявилось, що вісім ляльок майстрині вже зберігаються у фондах знаменитого музею. Не дивно. Від такої краси хто б відмовився?..

Світлана СОКОЛОВА
Фото авторки

На горіхи від Рогози

(Продовження. Поч. у №20–22)

ШКОДУ НЕ НАНОСЯТЬ, А ЗАВДАЮТЬ

У мовній практиці останніх десятиріч, надто у пресі, дуже поширилися вислови на кшталт *будинки по проспекту Науки, мешкати по бульвару Давидова, театр міститься по вулиці Володимирській*. Такі вислови правильні, проте не варто забувати про синонімічний засіб, а саме: знахідний відмінок іменників проспект, бульвар, вулиця тощо. Наприклад: *будинки на проспекті Перемоги, мешкати на бульварі Лесі Українки, театр міститься на вулиці Богдана Хмельницького*.

Сьогодні часто кажуть і пишуть: **нанести шкоду, нанести удар**. Але це помилка. Шкоду, сором, образу, смуток, жаль, удар тощо не наносять, а завдають. Читаємо у класиків: «Не завдавай ти мені сорому при чужих людях» (Іван Нечуй-Левицький); «Щоб більше жаху їй завдати, і щоб усяк боявся так робити, – у річці вражу шуку утопити» (Леонід Глібов).

Російські фразеологізми типу *в качестве ученого (учителя, тренера, бизнесмена)* в українській мові мають відповідники як *учений (учитель, тренер, бизнесмен)*. А наші засоби масової інформації раз по раз вдаються до суржикових витворів у якості *голови, в якості фермерів, в якості депутатів*, що свідчить про недостатнє знання законів мови. До слова, кома перед як *учений та іншими* в таких випадках не ставиться, бо це не порівняння.

НА ДЕРЕВАХ ОЖЕЛЕДЬ, НА ДОРОГАХ – ОЖЕЛЕДИЦЯ

У зведеннях погоди пізньої осені, ранньої нетеплої весни або взимку після відлиги й наступного похолодання синоптики часто попереджають: «Завтра туман, ожеледь, на дорогах ожеледиця».

Що ж то за *ожеледь* і що за *ожеледиця*? Коли бере морозець і застигають краплі дрібною дощу чи мряки, а на деревах та будівлях з підвітряного боку з'являється крижана кірка, таке атмосферне явище метеорологи кваліфікують як *ожеледь*. «У садках гірським кришталем блищала *ожеледь*, бурульки іскрилися й мінилися діамантами» (Зінаїда Тулуб). Якщо ж замерзають калюжі води й шляхи вкриває шар льоду, це *ожеледиця*.

І *ожеледь*, і *ожеледиця* завдають багато прикростей людям, шкодять народному господарству. Крім того, *ожеледиця* на дорогах заважає рухові транспорту, спричиняє аварії.

Ожеледиця зазвичай спостерігається тоді, коли виникають умови для *ожеледі*, обидва явища відбуваються одночасно. Проте слова, що позначають ці поняття, хоча семантично й близькі, та не взаємозамінні. Це потрібно враховувати, послуговуючись ними в мовленні.

Згадавши про транспорт, годиться згадати і про тих, хто його водить. Отже, **водій і шофер**. Іноді ці слова виступають як синоніми. Можна *сказати водій таксі й шофер таксі*. Але все-таки деяка різниця між цими іменниками існує. *Водій* – загальна назва

людини, що керує транспортними засобами чи якимись рухомими механізмами, агрегатами. *Шофер* має вужче значення. *Водія* мотоцикла, трамвая, тролейбуса *шофером* не називають. Це найменування тільки *водія* автомобіля, притому водія-професіонала. Якщо назву *шофер* застосовують до непрофесійного водія, в тому числі до власника приватного авто, то використовують сполуку *шофер-аматор*.

Таким чином, вживати ці лексеми слід відповідно до їхніх значень та певного контексту.

ВКЛАД ВНОСЯТЬ, А ВНОСОК РОБЛЯТЬ

Вклад і *внесок* збігаються у значенні щось цінне, внесене в громадську справу, в науку, літературу і таке інше, але іноді вони розрізняються за вживаністю й сполучуваністю. *Вклад* вносять, а *внесок* роблять. Так і писати треба. Тільки *вклад*: грошова сума, що її взяв на зберігання ощадний банк. *Вклади* від населення приймають щодня. А *внесок*: кошти, які хтось сплачує організації, установі тощо. *Членські внески*.

Часом ставлять не на своєму місці прикметники **подовжений і продовжений**.

Слід пам'ятати, що подовжений – це збільшений у довжину. *Подовжений шнур*. А *продовжений – збільшений у часі*. *Продовжений рейс, продовжений день*.

Далеко не кожен із нас скаже, яка різниця між **паливом і пальним**. Тож візьмімо до уваги: *паливо* – горюча тверда, рідка або газоподібна речовина, що служить джерелом енергії. *Збережене паливо, заготовля палива на зиму*. *Пальне* – це паливо для двигунів внутрішнього згорання. «Машина мчить легкою, літак гуркоче срібний, комбайн виходить на жнива, їм всім *пальне* потрібне» (Наталія Забіла).

Нерідко сплутують слова **замісник і заступник**. *Замісник* тимчасово виконує чийсь обов'язки. Торік у школі працювали два вчителі-замісники. *Заступник* – офіційна особа, яка постійно відає певними ділянками роботи, одночасно працюючи з начальником (керівником), а коли того нема, наприклад, пішов у відпустку, то заступає його. *Заступник директора комбінату*.

Треба також розрізняти схожі за звучанням слова **подвижник та сподвижник**. *Подвижник* – людина, яка здатна на подвиг, самопожертву для досягнення високої мети; самовідданий трудівник. А *сподвижник* – товариш у боротьбі, діяльності; соратник. Ім'ям *сподвижника* Богдана Хмельницького Івана Богуна названо військовий лицей на Печерську.

Дієслово **закінчити** вказує на припинення різноманітних дій, видів роботи, навчання тощо. «Хочу *закінчити* ще хоч одно оповідання» (Михайло Коцюбинський). Аналогічне смислове наповнення в дієслова **завершити**, але йому надаємо перевагу тоді, коли потрібний урочистий тон оповіді. Порівняно із *закінчити* воно має загальне значення. Так, *завершити навчання, освіту, курс, але закінчити школу, інститут*.

ВІДКРИВАТИ ЧИ ВІДЧИНЯТИ?

Часто ці слова вважають за синоніми й кажуть: *відкрий двері* – замість *відчини*. Або навпаки: у нашому мікрорайоні *відчинили* новий магазин – замість правильного *відкрили*. Українською мовою *відчиняти* можна, крім дверей, вікна, квартиру, хату, ворота, браму, цебто те, що потребує певного фізичного зусилля рук людини. «Хто стукає, тому й *відчиняють*» (присл.). Коли мовиться про початок діяльності якогось закладу чи установи, усунення того, що закриває когось чи щось, або про виявлення раніше не поміченого, то слід вживати *відкривати, відкрити*. «В океані рідного народу *відкривай* духовні острови» (Василь Симоненко). Це дієслово входить і до складу фразеологізмів. *Відкрити душу (серце)*. *Відкрити карти*. *Відкрити Америку* і тому подібне.

Відповідно до цього користуємося й лексемами *зачиняти, закривати*. *Зачини вікно*. *Клуб закрито* на ремонт. Переносно: за *закритими* дверима.

Якщо це про книжку або зошит, то потрібно казати: *розгорнути*, а не *розкрити* (відкрити), *згорнути*, а не *закрити*. «Я *розгорнула* книжку і прочитала епіграф» (Лєся Українка); «Книжку *згорнув*, сховав у свою шаховку» (Борис Грінченко).

У сучасній мовно-літературній практиці невинувато поширюються слова **вірно, вірний** у невластивому їм значенні. Чуємо й читаємо: *вірно* пояснив, *вірно* зауважив, *вірний* засіб, *вірна* відповідь і подібне. А тим часом, коли це про певну оцінку чого-небудь, українською мовою природно сказати: *правильно* пояснив, *слухно* зауважив, *надійний* засіб, *правильна* відповідь. Не варто забувати й інші синоніми: *правдивий, певний, справедливий – правдиво, певно, справедливо* тощо.

Вірний – це насамперед відданий, який не зраджує; стійкий, що не боїться випробувань.

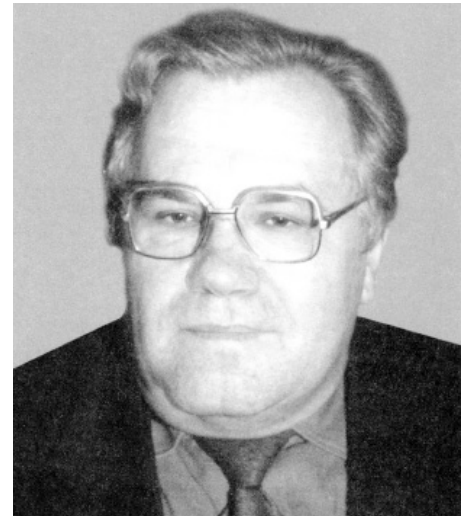
«Люблю, як щирі, *вірну* дружину, як безталанну свою Україну» (Тарас Шевченко); «Без *вірного* друга – велика туга» (присл.).

ЧОМУ ЗНИКАЄ СЛОВО ПОКРАЩАННЯ?

Покращання. У цьому слові у складі **щ** часто пишуть не **а**, а **е** й виходить *покращення*. Чи правильно це?

Ще донедавна лексеми *покращення* і *покращити*, що їх словники подавали як рідковживані, в основному виступали синонімами *поліпшення* і *поліпшити*. А *покращення* та *покращити* означали стати гарнішим, привабливішим. «Микола поздоровшав на чистому морському повітрі й *покращав*» (Іван Нечуй-Левицький); «Усе в хаті *покращало*, поніжнішало і набрало зовсім іншого вигляду» (Григорій Тютюнник). Сьогодні ж *покращення* й *покращити* витіснили з мовного вжитку *поліпшення* та *поліпшити*, а також знебарвили слова *покращення* й *покращити*, уподібнили собі їхні значення і навіть написання. Це, безперечно, впливи канцелярщини та шаблону на живу народну мову, звуження вживання нашого лунного, барвистого слова.

Російське *акт приемки-передачи* перекладають українською як *акт*

прийняття-передачі. Але ж цей вислів позначає дію, процес, тому потрібно писати *акт приймання-передавання*, як, до слова, й *акт звіряння*, а не *звірки*.

У розпорядчих документах після слова *наказую* прізвища виконавців ставлять у дужках у давальному відмінку: «Відділу зовнішньоекономічних зв'язків (*Підопригорі*) підготувати...» Прізвище слід подавати в називному відмінку й неодмінно з ініціалами. У нас же цього не роблять, таким чином, виявляють неповагу до особи.

ЗАМІСТЬ ДОЛІ – ЧАСТКА

Від *ділити* походить слово *доля*. Ним у старій системі мір позначали одиницю маси (ваги), що дорівнювала 44,435 міліграма. Називали так і частину музичного такту, на яку припадає наголос (сильна доля). А основний зміст цього слова: напрям життєвого шляху, що ніби не залежить від бажання та волі людини. «*Доля* закинула мене аж у Крим» (Михайло Коцюбинський).

В інших значеннях (зокрема, коли мовиться про участь у спільному володінні чимось) за літературною нормою слід користуватися синонімічними відповідниками *частина, частка, пай, пайка*. Російські вислови перекладаються: *быть в доле – бути на паях; делить на равные доли – ділити на рівні частини* (частки); *доля истины – частка правди* (істини). Доречно нагадати, що *частка* тепер замінила *долю* і в музичній термінології.

Слово **чимало** виражає поняття кількості, міри, часу. Складається воно із питальної частки *чи* і прислівника *мало*. Ще наприкінці XIX ст. словники подавали його як сполучення: кожна частина писалася окремо. Очевидно, виникло з риторичного ствердого запитання: «*Чи мало* було?» («Хіба мало?») в розумінні «Цілком достатньо». Наприклад: «О-о жінко! – каже Тиміш, – се в тебе десь огневі сльози! – Бо гіркі, Тимоше! А *чи мало* я їх виплакала!» (Марко Вовч Порівняно із синонімом **багато**, що вживається в будь-якому тексті – від офіційно-ділових паперів до фейлетону, застосування лексеми *чимало* вужче. Це передусім розмовний стиль. Входить також до усталених фразеологічних зворотів. Ковтнути *чимало* лиха (горя і таке інше); перепсувати *чимало* нервів; *чимало* води збігло (утекло).

Отже, наявність синонімічного ряду (*багато, чимало, немало*) дає змогу передавати різні відтінки думки, уникати небажаної одноманітності мовлення. «Маємо *чимало* вже матеріалу для збірника, особливо віршів *багато*» (Михайло Коцюбинський).

(Далі буде)

На гостини до Закревських

Літо – найкращий час для подорожей. А мандрувати цікавіше, що б там не казали, рідною країною. Яка там Туреччина, який Єгипет, коли в нас є сині гори Карпат, природна розкіш Криму, а ще у різних куточках держави на українців чекають стільки незнаних ще пам'яток рідної культури та історії! Тож у добрий путь, панове. Для початку запрошуємо всіх відвідати Полтавщину. Їдьмо разом до чарівної краси садиби Закревських, частим гостем якої був сам Тарас Шевченко

Садиба Закревських і парк, що у селі Березова Рудка Пирятинського району Полтавської області, забудовані протягом другої половини XVIII–XIX ст. Центральна споруда – мурований двоповерховий палац, південно-східний фасад якого разом із двома одноповерховими флігелями утворюють парадний двір-курдонер. Північно-західний фасад відкритий у бік парку, від якого палац відокремлений газоном. У будівництві споруди брав участь архітектор Євген Червинський. Територія садиби обнесена цегляним муром із узорчастим рельєфом. На в'їзді, поблизу дороги, що йде над ставком,

обсадженим плакучими вербами, збереглася альтанка огорожі парку. Березоворудський пейзажний парк є пам'яткою садово-паркового мистецтва республіканського значення (з 1960 р.), створений на основі природної діброви, обладнаний ставками по течії річки Березова Рудка. Село згадується у документах за 1717 рік як володіння гетьмана Івана Скоропадського. З 1787-го воно вже належало надвірному раднику Григорію Закревському.

У 1843, 1845 і 1846 роках у братів Закревських – Віктора Олексійовича та Платона Олексійовича – гостював Тарас Григорович Шевченко,

переважно зупиняючись на хуторі Вікторівці за 5 км від Березової Рудки, де мав будиночок Віктор Олексійович Закревський (1807–1858), ротмістр у відставці. Там поет написав портрети обох братів і дружини Платона

Закревського Ганни Іванівни (їй він присвятив і ряд поезій). За переказами, Тарас любив відпочивати біля 600-літнього дуба, який називали Шевченковим (не так давно він був підпалений і його, на жаль, вже немає).

Нині палац і парк перебувають у віданні Березоворудського радгоспу-технікуму. В одному з флігелів садиби відкрито історико-краєзнавчий музей.

Тетяна ТИМЧЕНКО

ПОВІДОМЛЕННЯ

Отримувач платежу:
ДП «Газетно-журнальне видавництво»
р/р 37128003000584 в УДК м. Києва
МФО 820019, Код 16482679

П.І.Б. _____
Адреса доставки: індекс _____ м. _____
вул. _____ буд. № _____ кв. _____
домофон _____ тел. _____

Передплата на газету «Культура і життя»
на 2011 рік по місяцях (вартість передплати на 1 місяць – 12,00 грн)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

Сума, грн.

КАСИР

Платник (підпис) _____

КВИТАНЦІЯ

Отримувач платежу:
ДП «Газетно-журнальне видавництво»
р/р 37128003000584 в УДК м. Києва
МФО 820019, Код 16482679

П.І.Б. _____
Адреса доставки: індекс _____ м. _____
вул. _____ буд. № _____ кв. _____
домофон _____ тел. _____

Передплата на газету «Культура і життя»
на 2011 рік по місяцях (вартість передплати на 1 місяць – 12,00 грн)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

Сума, грн.

КАСИР

Платник (підпис) _____

Для того, щоб передплатити газету «Культура і життя» необхідно:

- заповнити квитанцію;
- сплатити в будь-якому банку;
- надіслати копію оплаченої квитанції
- поштою: 03040, м. Київ, вул. Васильківська, 1; – факсом: (044) 498-2363, 498-2364;
- електронною поштою: sydorenko.iryana@gmail.com.

Щодо передплати звертатися до Ірини Сидоренко. Тел./факс: (044) 498-2364

РЕЦЕПТ ВІД ЛЮДМИЛИ ГНАТЮК

У попередньому номері «КіЖ» презентувала чудові поезії відомої поетеси, члена НСПУ Людмили Гнатюк. Користуючись нагодою, ми звернулися до пані Людмили із проханням поділитися з читачами своїми секретами як господині. Отже, сьогодні для вас – корисний і смачний рецепт від авторки багатьох поетичних збірок, зокрема майбутньої збірки «Дегустація літа», представляти яку мала честь наша газета.

* * *

Смак справжньої якісної червоної ікри, на жаль, для більшості нашого люду нині малодоступний, а більш-менш прийнятна для кишені ціна не виключає фальсифікатів – що небезпечно для здоров'ячка. Пропоную простий і доступний рецепт із несподіваним, як на мене, смаком. Щоб відчутти цей смак, достатньо мати, як говориться, під рукою: м'ясорубку, оселедець, варені моркву і яйце, плавлений сирок й трохи вершкового масла. Реально? Так.

Тож до діла!

Двічі перекручуємо на м'ясорубці чищений оселедець; додаємо пропущені крізь м'ясорубку: плавлений сирок, шматочок вершкового масла, варені яйце і моркву.

Наша «ікра» готова! До свіжого хліба – смакота! Пропорції інгредієнтів не надаю свідомо, ви їх визначите самостійно, в залежності від смакових вподобань. Готуйте, експериментуйте та отримуйте задоволення. Смачного!

Ваша Людмила ГНАТЮК

Газета «Культура і життя»

Засновники: Міністерство культури України, Український комітет профспілки працівників культури, редакція газети

Видавець: Газетно-журнальне видавництво Міністерства культури України

Директор: Олеся Білаш
Головний редактор: Віктор Пасак

Склад Видавничої ради

Олеся Білаш – директор видавництва. **Олена Череди-ченко** – завідувач сектором преси МК. **Олена Воронько** – завідувач відділом театрів МК. **Лідія Карпенко** – завідувач відділом охорони пам'яток МК. **Михайло Швед** – завідувач відділом музичного мистецтва та цирку МК. **Ольга Голяницька** – головний редактор журналу «Музика». **Наталія Потушняк** – головний редактор журналу «Театрально-концертний Київ». **Алла Бистрова** – головний редактор журналу «Український театр». **Марія**

Хрущак – головний редактор журналу «Українська культура». **Орест Когут** – головний редактор видавництва. Виходить із 7 жовтня 1923 року. Свідоцтво про державну реєстрацію: КВ № 1026 від 26.10.1994 р. Адреса редакції: 03040, м. Київ, вул. Васильківська, 1. Телефон, факс: (044) 498-2363. e-mail: cultzhyttya@ukr.net <http://www.uaculture.info>

Друк: ПрАТ «Сьогодні Мультимедіа», м. Київ, вул. Борщагівська, 152-6

Редакція залишає за собою право на редагування отриманих матеріалів без узгодження з автором. Думки авторів публікацій можуть не збігатися з позицією редакції. Матеріали, опубліковані в газеті «Культура і життя», є інтелектуальною власністю редакції й не можуть бути відтворені у будь-якій формі без письмового дозволу видавця. При використанні публікацій посилання обов'язкове. Наклад 2000

© «Культура і життя»

Ціна договірної